

Procesna drama kao metoda u interpretaciji lektirnog djela

Mađarević, Ilona

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:504580>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ilona Mađarević

**PROCESNA DRAMA KAO METODA U INTERPRETACIJI
LEKTIRNOG DJELA**

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ilona Mađarević

**PROCESNA DRAMA KAO METODA U INTERPRETACIJI
LEKTIRNOG DJELA**

Diplomski rad

**Mentor rada:
doc. dr. sc. Zrinka Vukojević**

Zagreb, srpanj, 2024.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. LEKTIRA U OSNOVNOJ ŠKOLI	2
1.1. <i>Lektirna problematika</i>	2
1.2. <i>Kriteriji izbora lektirnih djela za učenike</i>	4
2. KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI	5
2.1. <i>Kreativnost u nastavi lektire</i>	6
2.2. <i>Organizacija kreativnog sata lektire</i>	8
3. DRAMSKA PEDAGOGIJA	9
3.1. <i>Područja dramskog odgoja</i>	11
3.2. <i>Dramske aktivnosti, tehnike i metode</i>	11
4. PROCESNA DRAMA	14
4.1. <i>Struktura procesne drame</i>	15
4.2. <i>Sudionici procesne drame</i>	16
4.3. <i>Voditelj u ulozi</i>	18
5. METODIČKI MODEL INTERPRETACIJE LEKTIRNOG DJELA PRIMJENOM PROCESNE DRAME	19
5.1. <i>Metodički model interpretacije Crvenkapice primjenom procesne drame</i>	21
5.2. <i>Metodički model interpretacije Pisma iz Zelengrada primjenom procesne drame</i>	27
5.3. <i>Metodički model interpretacije Miševi i mačke naglavačke primjenom procesne drame</i>	34
5.4. <i>Metodički model interpretacije Pipi Duge Čarape primjenom procesne drame</i>	39
ZAKLJUČAK	45
LITERATURA	47
IZJAVA O IZVORNOSTI RADA	50
IZJAVA O LEKTURI DIPLOMSKOG RADA	51

SAŽETAK

Gotovo je nezamislivo sudjelovati u suvremenom svijetu, a nemati pritom usvojenu vještinu čitanja. Čitanje je dugotrajan i kompleksan proces na koji utječu mnogi unutarnji i vanjski čimbenici. Ključnu važnost za stjecanje čitateljskih sposobnosti ima poučavanje čitanja, koje se provodi u odgojno-obrazovnim ustanovama. Sredstvo poticanja čitanja iz užitka jest lektira koja je danas učenicima postala samo još jedna školska obveza, a učiteljima školska obveza koju je potrebno analizirati i evaluirati. Cilj lektire oduvijek je viši od samog obrazovnog cilja. Lektinom se ispunjavaju funkcionalni i odgojni ciljevi. Primjenom dramskog medija kao metodičkog oruđa pri interpretaciji lektire ostvaruju se obrazovni, funkcionalni i odgojni ciljevi. Svi oblici rada s djecom koji uključuju aktivno korištenje dramskog medija definirani su u sklopu dramske pedagogije. Dramska pedagogija temelji se na metodama učenja i poučavanja koje uključuju dramski izraz te učenicima pruža iskustveno učenje, što je i cilj suvremenog odgoja i obrazovanja. Procesna drama kao dramska metoda nudi mogućnost kreativnog pristupa lektiri koji je učenicima itekako potreban. Takav je pristup učinkovit način učenja i poučavanja te učenici zajedno s učiteljem stvaraju dramski svijet u kojem radnja oživljava. Ovaj rad sastoji se od dva dijela. U prvom dijelu rada dan je teorijski pregled čitanja, lektire, dramske pedagogije i procesne drame. U svrhu ostvarenja osnovnih ciljeva kreativnog pristupa lektiri u drugom dijelu rada bit će predložena četiri metodička modela interpretacije lektirnog djela primjenom procesne drame. Metodički scenariji usredotočeni su na iskustveno učenje primjenom dramskopedagoškog pristupa.

Ključne riječi: čitanje, dramska pedagogija, lektira, procesna drama, primarno obrazovanje

SUMMARY

It is almost unthinkable to participate in the modern world without reading skills. Reading is a long-term and complex process that is influenced by many internal and external factors. Teaching reading is of key importance for the acquisition of reading skills. Reading is taught in educational institutions. The means of encouraging reading for pleasure is school reading, which today has become just another obligation for students, and an obligation for teachers that needs to be analyzed and evaluated. The goal of reading has always been higher than the educational goal itself. It sets functional and educational goals. By using the dramatic medium as a methodical tool in the interpretation of reading material, educational, functional and educational goals are achieved. All forms of work with children that include the active use of dramatic media are defined within the framework of dramatic pedagogy, which is based on learning and teaching methods that use dramatic expression and provides students with experiential learning, which is the goal of modern education. Process drama as a dramatic method offers the possibility of a creative approach to reading, which students really need. Such an approach is an effective way of learning and teaching, and students together with the teacher create a dramatic world in which the action comes to life. This paper consists of two parts. In the first part of the paper, a theoretical overview of reading, drama pedagogy and the process of drama is given. In order to achieve the basic goals of a creative approach to reading, in the second part, four methodical models of interpretation of the reading work will be proposed using procedural drama. Methodical scenarios are aimed at experiential learning by applying the drama pedagogical approach.

Key words: drama pedagogy, reading, reading, primary education, process drama

UVOD

Sredstvo poticanja čitanja u osnovnoj školi je školska lektira. Pojam lektira obuhvaća čitanje raznovrsnog štiva u različitim kontekstima (Gabelica i Težak, 2017). Lektira je u nastavnom predmetu Hrvatski jezik sastavnica nastavnog područja Književnosti i stvaralaštva. Učenici prilično često iskazuju negativan stav prema čitanju, osobito prema čitanju lektire. Tradicionalni načini obrade lektirnih djela učenike dodatno demotiviraju (Gabelica, Radmanić, Skrbini, Varjačić, 2014). Suvremeni odgoj i obrazovanje zahtijevaju nove, kreativne metode učenja i poučavanja pa tako i sam pristup lektiri zahtijeva kreativnost.

Kreativni pristup lektiri su koncepti, to jest temeljne ideje koje trebaju biti polazišta u sveobuhvatnijem pristupu književnosti, kako u školi, tako i u životu. Razvoj kreativnosti pojedinca nije samo pitanje odgojno-obrazovnih ustanova. Naprotiv, o njemu ovisi opstanak cijeloga društva (Gabelica i Težak, 2017, 132). Integracija metoda dramske pedagogije u odgojno-obrazovni sustav znatno pridonosi razvoju kreativnosti učenika.

Dramska pedagogija razvija specifičnu metodiku, sustav metoda učenja i poučavanja koje kroz dramski izraz ostvaruju ishode i ciljeve učenja. Unutar dramske pedagogije ostvaruje se dramski odgoj kao oblik rada s djecom, mladima i odraslima kojim oni na razne načine upoznaju dramski medij (Gruić i sur., 2018). Jedna od dramskih metoda kojom se ostvaruju ishodi i ciljevi učenja jest i procesna drama.

Procesna drama je dramska metoda koja se temelji na procesu oživljavanja i stvaranja dramskog svijeta. Procesna drama u tom smislu značila bi dramu u nastajanju, dramu koja raste, izrasta (Gruić, 2002). Dramskom metodom procesne drame moguće je poučavati različite nastavne sadržaje. Procesna drama učinkovita je metoda u interpretaciji lektirnih djela jer učenicima omogućava da se užive u djelo i uspješno ga analiziraju te da pritom uče na iskustven način.

U radu se teorijski promišlja o lektiri, lektirnoj problematici i kreativnom pristupu lektiri koji je učenicima potreban te o organizaciji kreativnog sata lektire. Dalje, u radu se daje teorijski prikaz dramske pedagogije i dramskopedagoške terminologije. Posebno poglavlje posvećeno je procesnoj drami, njezinoj strukturi, sudionicima i voditelju u ulozi. Na kraju rada prikazana su četiri metodička modela interpretacije lektirnog djela primjenom procesne drame za svaki razred primarnog obrazovanja.

1. LEKTIRA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Lektira je neraskidiv spoj čitanja knjiga, razgovora o knjigama, nadahnuća za vlastito izražavanje i stvaranja u različitim medijima (Gabelica i Težak, 2017). Lektira je portal djeteta u svijet književnosti te sredstvo poticanja čitanja, štoviše poticanja čitanja iz užitka (Gabelica i Težak, 2017, 12). Lektira kao pojam pojavljuje se u doba prosvjetiteljstva. Prosvjetitelji su tada tragali za sredstvom kojim mogu odgojno djelovati, a tu ulogu imala je lektira. Dakle, birala su se djela koja su odgojno utjecala na djecu.

Hrvatski jezik službeni je jezik u Republici Hrvatskoj i jezik na kojemu se obrazuju svi učenici. U hrvatskim se školama hrvatski jezik poučava kao materinski ili kao jezik društvene sredine (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik, 2019.) Školska lektira pripada nastavnom predmetu Hrvatski jezik i sastavnica je nastavnog područja književnosti i stvaralaštva. Cilj nastavnog predmeta Hrvatski jezik jest osposobiti učenika za komunikaciju i izražavanje na materinskom, to jest hrvatskom jeziku. Cilj lektire viši je od samog obrazovnog cilja te se lektirnom ostvaruju i odgojni i funkcionalni ciljevi. Tako Blažević (2007, 92) navodi da lektira služi kako bi učenik naučio čitati, uvodi ga u svijet djela, razvija sposobnost estetskog doživljaja i osposobljava za logičko životno razmišljanje.

Nastava hrvatskog jezika organizirana je u tri nastavna područja: Hrvatski jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo, Kultura i mediji. U nastavnom predmetu Hrvatski jezik lektira je sastavnica nastavnog područja književnosti. Ciljevi i zadaće nastave lektire složeni su, cjeloviti, holistički i plemeniti. Kako bismo ostvarili ciljeve nastave lektire, nužno je da svoje metode i tehnike stalno usavršavamo, doradujemo i prilagođavamo različitim generacijama učenika s kojima radimo (Gabelica i Težak, 2017). Osim toga, važno je osvježavati lektirni popis u skladu s interesima učenika.

Trenutačni obvezni lektirni popis za prvi i drugi razred sadržava sljedeće naslove: Grimm, Jacob i Wilhelm: *Crvenkapica, Snjeguljica, Trnoružica*; Andersen, Hans Christian: *Carevo novo ruho, Ružno pače, Tratinčica*. Za treći, četvrti i peti razred obvezni popis cjelovitih književnih djela je sljedeći: Brlić-Mažuranić, Ivana: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*; Lovrak, Mato: *Vlak u snijegu i Družba Pere Kvržice*; Balog, Zvonimir: izbor iz poezije; Vitez, Grigor: izbor iz poezije te Kušan, Ivan: *Koko u Parizu*.

1.1. Lektirna problematika

Odlike lektire su mnogobrojne i teško ih je sve i nabrojiti. Neke od njezinih najvažnijih značajki su sljedeće: razvija čitalačke vještine, obogaćuje vokabular, razvija empatiju, potiče

maštu i kreativnost, daje kulturno i književno nasljeđe, ima odgojnu funkciju i, najvažnije, potiče čitanje iz užitka. Djeca digitalnoga doba imaju mogućnost pristupa različitim sadržajima te nevoljko odvajaju vrijeme za čitanje lektire (Gabelica i sur., 2014, 56). Blažević (2007, 92) navodi i problem teškog prepoznavanja jesu li učenici doista pročitali lektirno djelo ili su iskoristili njegovu internetsku inačicu.

Ipak, u trenutku kada sredstvo za postizanje nekoga cilja postaje sam cilj, jasno je da smo skrenuli s prvotnoga puta (Gabelica i Težak, 2017, 13). Gabelica i Težak (2017, 14) na osnovi mnogobrojnih istraživanja učeničkog i učiteljskog stajališta o lektiri navode nekoliko glavnih premisa koje vode do negativnoga stava prema lektiri: obvezatnost lektirnog popisa, broj obveznih djela, opseg knjiga i broj lektirnih sati, tematska i žanrovska neraznolikost djela, lektirni dnevници, ocjenjivanje lektire i metodički pristup lektiri u sklopu nastave književnosti.

Na prvome mjestu obvezatnost lektirnog popisa upućuje na manjak mogućnosti učeničkog izbora. Popis lektire u hrvatskim školama je fleksibilan jer prijedlog Nacionalnog kurikulumata nastavnog predmeta Hrvatski jezik daje otvoreni popis učiteljima i oni prema vlastitim kriterijima imaju mogućnost izbora književnih djela i izvan tog popisa. Karol Visinko (2014) zaključuje da je nužno smanjiti broj obveznih i povećati broj izbornih naslova, odnosno „slobodne lektire“. Mišljenja stručnjaka su podijeljena jer učenici te dobi nemaju još dovoljno razvijene književne i estetske kriterije. Neki stručnjaci rješenje vide u individualiziranom pristupu, pri kojem je izbor lektire usmjeren na učenike i njihove interese (Gabelica i Težak, 2017, 22).

Drugi problem jest broj i opseg djela te broj lektirnih sati. U prvom i drugom razredu osnovne škole učenici čitaju 10 cjelovitih književnih djela u godini, od kojih su dva djela obvezatna. Od trećeg do osmog razreda učenici čitaju osam cjelovitih književnih tekstova, od kojih su također dva obvezatna. Broj lektirnih sati u prosjeku je dva sata mjesečno. Iskustva iz prakse danas pokazuju da se lektirni sati održavaju kao blok-sati, jedanput mjesečno (Gabelica i Težak, 2017, 24). Neka lektirna djela zahtijevaju dvosatnu obradu zbog svojeg opsega.

Sljedeći problem su lektirni popisi koji nemaju ravnomjerno raspoređene žanrovske i tematske vrste. Učenici se danas susreću s drugačijom realnošću i mijenjaju im se interesi, pa je zato važno često ili prateći interese učenika u razredu osvježavati lektirni popis (Gabelica i Težak, 2017, 27). *Vrstovna ravnomjernost osigurava skladan razvoj osobnosti, omogućuje svestrano i kompleksno upoznavanje književnosti te razvijanje specifičnih recepcijskih i analitičkih sposobnosti* (Rosandić, 2005, 52).

Lektirni dnevnicima postoje godinama, a učenike odbijaju od čitanja jer se književno djelo svodi na činjenice. S druge strane, lektirni dnevnicima praktični su učiteljima jer im daju mogućnost ocjenjivanja lektire na brz i univerzalan način. Također, u dnevnicima lektire ispituje se i učenikov doživljaj djela, a zatim i ocjenjuje. Učenici su svjesni da će njihovo djelo biti ocijenjeno te je gotovo sigurno da dnevnicima pišu sa zadržkom kako bi izbjegli možda lošije ocjene. Umjesto lektirnih dnevnika, autorice Gabelica i Težak (2017) preporučuju učeničke mape radova. U njih učenici skupljaju sve materijale koje izrađuju tijekom sata interpretacije lektirnog djela ili motivacijskog sata, a učitelj ocjenjuje sve komponente nastavnih sadržaja. Uz mapu učenici imaju i lektirnu bilježnicu koja sadrži samo književne pojmove i njihova objašnjenja.

Lektira je obvezan nastavni sadržaj i zato treba biti ocijenjena. Ocjenjivanje je važan dio procesa učenja jer omogućuje i učitelju i učeniku povratnu informaciju o tome jesu li ciljevi učenja postignuti (Gabelica i Težak, 2017, 42). Istraživanja su pokazala da se učitelji pri ocjenjivanju služe različitim kriterijima. Kako bi se to izbjeglo, predložene su ocjenske rešetke koje mogu pomoći u ocjenjivanju lektire. Kada se ocjenjuju lektirni dnevnicima, u obzir se uzimaju tri osnovne skupine pogrešaka: jezične, nejezične i slučajne slovne pogreške ili propusti (Gabelica i Težak, 2017).

Promjenom pristupa lektirnim satima promjenom metodičkih sustava za interpretaciju lektirnog djela i podrškom učiteljima da se odvaže na kreativan pristup lektiri, možemo doskočiti problemu zbog kojega učenici nerado čitaju. *Uostalom, fleksibilnost, inovativnost i kreativnost učitelja i njegova spremnost i otvorenost na promjenu, temelji su kreativnog pristupa lektiri. A to su odlike koje je teško opisati metodičkim sustavima, etapama sati i krutim pravilima* (Gabelica i Težak, 2017, 239).

1.2. Kriteriji izbora lektirnih djela za učenike

Učiteljeva uloga nije samo obrada književnog djela, nego on bdi i razmišlja nad izborom knjiga (Gabelica i Težak, 2017, 22). Pri izboru lektirnih djela za učenike važno je uzeti u obzir nekoliko kriterija. Kriteriji za izbor lektirnih djela su sljedeći: kriterij književnoumjetničke vrijednosti djela, kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika, kriterij povezanosti sa školskim programom, kriterij raznolikosti, kriterij učeničkog ukusa i kriterij dostupnosti knjiga (Gabelica i Težak, 2017, 49–55).

Književna djela ne trebaju se birati isključivo prema načelu edukativnosti, a kriterij književnoumjetničke vrijednosti lektirnog djela objašnjava važnost estetskog kriterija u odnosu prema pedagoškom (Gabelica i Težak, 2017). U osnovnim školama važna je i pedagoška i psihološka primjerenost djela za određenu dob učenika te knjige na sadržajnoj i na stilskoj razini moraju biti primjerene djeci određene dobi. Dob se uzima kao primarni čimbenik koji utječe na zanimanje učenika, spol i socijalno podrijetlo sekundarne su komponente, a sredina se smatra irelevantnim čimbenikom (Blažević, 2007, 93). Pri odabiru lektirnih djela važna je mogućnost korelacije naslova lektirnih djela i nastavnih sadržaja. *Lektirni popis ne bi trebao biti popis stihijski nabacanih naslova, već dobro osmišljen i uređen sustav građen prema načelima unutarpredmetne i međupredmetne korelacije* (Gabelica i Težak, 2017). Kriterij raznolikosti odnosi se na tematsku i žanrovsku raznolikost, pa je važno da se pojedini književni oblici ne pojavljuju isključivo u jednom razredu kao što je slučaj s basnom, koja se kao ključni pojam pojavljuje u trećem razredu osnovne škole (Gabelica i Težak, 2017). Učitelji pri biranju lektirnih djela za svoje učenike trebaju poštovati i njihove interese tako da sami izaberu djelo za koje znaju da je u skladu s interesima učenika ili im dopuste slobodan izbor lektire barem jedanput godišnje (Gabelica i Težak, 2017). Blažević (2007, 93) navodi da bi prvi korak trebao biti ispitivanje učeničkih interesa, vodeći pritom računa da se ostane u krugu književnih djela reprezentativne vrijednosti kojima ćemo moći ostvariti ciljeve lektirnog čitanja. Posljednji, ali jednako važan kriterij jest dostupnost knjiga. S problemom dostupnosti knjiga susreću se siromašnije sredine, a ako nije dostupan dovoljan broj knjiga, poželjno je zajedničko čitanje na satu. Manjak primjeraka knjiga nikako ne bi smio biti izgovor da se pojedino djelo ne predstavi učenicima (Gabelica i Težak, 2017, 54).

2. KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI

Kreativnost je vještina koju ljudi mogu i trebaju uvježbati. Stručnjaci nude nekoliko opisa kreativnosti. Uglavnom kreativnost povezuju s nečim što je inovativno. Inovativan pristup je način primjene postojećih znanja ili pak stvaranje inovativnog produkta intelektualnog procesa. Povijest je pokazala da je gubitak kreativne snage u pojedinom društvu bio uzrok pada cijelih civilizacija. Zadatak je cjelokupnog društva razvijati kreativnost. Razvoj kreativnosti događa se u odgojno-obrazovnim ustanovama. Značajke kreativnog procesa podijeljene su u četiri glavne skupine: stvaranje ideja, produblјivanje ideja, slušanje unutarnjega glasa te otvorenost i hrabrost za istraživanje ideja (Gabelica i Težak, 2017). Tvorac hijerarhije ljudskih motiva, vrednota i potreba, A. Maslow, kreativnost dijeli na primarnu i sekundarnu. Primarna je vezana za stanje inspiracije, a druga zahtijeva aktualizaciju inspiracije (Gabelica i Težak,

2017). Također, Maslow zaključuje da kreativni proces jest samoaktualizacija. Miroslav Huzjak nudi sljedeću definiciju kreativnosti:

Kreativnost (hrv. stvaralaštvo) tvoračka je sposobnost koja može, ali ne mora biti osobina darovitog pojedinca. Sam pojam kreativnosti obilježen je dvojbama u shvaćanju i definiranju pojma; ipak, kao osobine kreativnosti uzimaju se dva elementa:

1. kreativni pojedinac uočava, vidi, doživljava, kombinira stvari i pojave na nov, svjež, neuobičajen način

2. kreativni pojedinac proizvodi nove, neuobičajene, drukčije ideje i djela.

(Huzjak, 2017, 132)

Pojam kreativnosti danas se vrlo često rabi, posebice kada je riječ o tendencijama u oblikovanju suvremene nastave (Gabelica i Težak, 2017, 131).

Suvremena nastava zahtijeva kreativne pristupe nastavnim sadržajima. *U kreativnom pristupu lektiri, naš cilj bit će stvoriti poticajno okruženje u kojemu će, inspirirana književnim djelom i postavljenim aktivnostima i problemima, djeca prirodno zakoračiti u svijet ideja i koncepata* (Gabelica i Težak, 2017, 133).

2.1. Kreativnost u nastavi lektire

Kreativnost u nastavi lektire postiže se pristupanjem književnom djelu kao jedinstvenom djelu. Svakom satu lektire potrebno je pristupiti drukčije kako bi se postigao osjećaj noviteta i poticala kreativnost učenika. *Ako učenika naviknemo da je sat lektire uvijek nešto novo i drugačije, dat ćemo si posla, ali će vrlo vjerojatno nakon nekog vremena sami učenici preuzimati dio posla i sami se hvatajući ukoštac s iznalaženjem novih pristupa* (Blažević, 2007, 94). Kreativnost u nastavi lektire temelji se na nekoliko načela. Gabelica i Težak (2017) navode sljedeća načela: načelo umjetnosti riječi, načelo žanra, načelo imerzije, načelo znatiželje, načelo konceptualizacije, integracije i korelacije te načelo praktične pismenosti i interaktivnosti.

Načelo umjetnosti riječi vodi do već spomenutog doživljaja djela. Učenici lektirno djelo trebaju upoznati i doživjeti na drukčiji način nego metodičke predloške na satu književnosti. I učenici i autor djela služe se istim jezikom da bi izrekli misao, no način oblikovanja te misli razlikuje se. U tom je smislu književnost umjetnost riječi koja se razlikuje od svakodnevnog govora (Gabelica i Težak, 2017). Poštujući načelo umjetnosti riječi, poštujemo samo djelo i usredotočujemo se na njegove pojedinačne osobine.

Načelo žanra upućuje koliko je važno književne vrste obrađivati nekoliko godina kako bismo postigli dublje razumijevanje. Svako je djelo jedinstveno, ali pripadnost određenom žanru može uvjetovati stvaranje specifične strukture djela koju valja istražiti (Gabelica i Težak, 2017, 138). Isto tako važno je i tijekom godine s učenicima pročitati više književnih vrsta kako bi oni shvatili da su osobitosti nekih djela uvjetovane žanrovski. Osim na razini žanra, djela povezujemo i na razini tema i ideja. Korelacija i integracija književnog djela s nekim drugim djelom omogućuje učenicima da prošire svoje vidike.

Načelo imerzije upućuje na pripremu ozračja u svim fazama čitanja umjetničkog djela – prije, tijekom i nakon čitanja. Interpretacija djela provodi se na dva plana: emocionalno-intuitivnom i logičko-intelektualnom (Težak i Gabelica, 2017, 140). Imerzijom, to jest uživljavanjem, postiže se dubinski doživljaj umjetničkog djela. Dubinsko doživljavanje umjetničkog djela potaknut će kreativnost kod učenika, ali i želju da ponovno posegnu za knjigom. Imerziju može narušiti napor pri čitanju, ali i analiza djela. Učenici pri analizi djela prepričavanjem ili analitičkim pristupom izlaze iz zamišljenih svjetova djela, osobito kada je djelo koje se čita bajka. Gabelica i Težak (2017) rješenje problema narušavanja imerzije vide u osmišljavanju aktivnosti umjesto postavljanja pitanja. Aktivnosti trebaju biti takve da dijete što duže ostane u zamišljenom svijetu.

Znatizelja učenika svakodnevno se može poticati čitanjem različitih zanimljivih tekstova koji mogu biti i neknjiževni. Neknjiževni tekstovi s informacijama o svijetu koji nas okružuje također potiče razvoj razumijevanja teksta i čitalačke pismenosti. Načelo znatizelje, konceptualizacije, integracije i korelacije upućuje nas na procese kojima kod učenika budimo, ali i održavamo znatizelju (Gabelica i Težak, 2017). Lektira može integrirati i korelirati s ostalim nastavnim (i životnim) sadržajima te je potrebno ponovno joj se vraćati i na nju se referirati (Gabelica i Težak, 2017).

Pojam praktične pismenosti podrazumijeva bavljenje književnim djelom uporabom što više osjetila, ali i primjenom više vještina i inteligencije. Kada učenicima pobudimo osjetila, stavljamo ih u interaktivan odnos s književnim djelom i omogućujemo im imerziju (Gabelica i Težak, 2017). *Prema načelu razvoja praktične pismenosti, da bismo djeci omogućili što dublje uživljavanje u priču, u pripovijedanju ćemo se služiti različitim tehnikama čiji je cilj buđenje i ostalih osjetila* (Gabelica i Težak, 2017, 161). U interpretaciji djela učitelj se bavi svim jezičnim djelatnostima (čitanje, pisanje, slušanje, govorenje), a učenicima omogućuje uporabu svih osjetila kako bi došli do spoznaja dok su u stanju uživljenosti u djelo. Ako su uživljeni u djelo, do zaključaka će dolaziti vođeni znatizeljom. *Razvoj praktične pismenosti temelji se na čestoj*

translaciji između medija ili jezika – prevođenje riječi u zvuk, pokret i sl. te strukturalnoj korelaciji, procesu neprestanog prevođenja između umjetnosti, jezika i kodova (Gabelica i Težak, 2017, 161).

Aktivnosti koje potiču znatiželju, imerziju i razvijaju praktičnu pismenost učiteljima mogu pomoći u stvaranju interaktivnog ozračja pri interpretaciji lektirnog djela. Sva ta načela objašnjavaju pristup satima na kojima se interpretira lektira, a utemeljena su na aktivnoj i raznolikoj interakciji djeteta s djelom koje čita te buđenju znatiželje za istraživanjem, ne samo djela, nego i sebe i svijeta koji ga okružuje. Kada su pred učenika stavljeni zadatci koji zahtijevaju kreativan proces rješavanja tako da od ideje dolaze do realizacije, oni im omogućuju stjecanje vrlina kao što su ustrajnost i upornost, a učenici će u njima pritom pronaći i zadovoljstvo. Kako bi sat lektire bio kreativan, važna je organizacija i angažiranost učitelja.

2.2. Organizacija kreativnog sata lektire

Kako bismo organizirali uspješan i kreativan sat lektire, važno je motivirati učenike. *Stoga u kreativnom pristupu lektiri govorimo o četiri temeljne motivacije – motivacija za čitanje, motivacija za čitanje određenoga djela, motivacija tijekom čitanja i motivacija nakon čitanja* (Gabelica i Težak, 2017, 168). Prepoznati interese učenika, razgovarati s njima zašto je važno čitati, što nam čitanje sve pruža i kakvu ulogu u svemu tome ima lektira dobar je uvod za buđenje želje za čitanje. Nakon stvorene motivacije za čitanje, učitelj prelazi na motivaciju učenika za čitanje određenoga djela. Motivacijski dio sata podrazumijeva vrijeme u kojem djecu pripremamo na recepciju djela, a koje se odlikuje stvaranjem uživljenosti u djelo (Gabelica i Težak, 2017, 223). Motivacija za određeno književno djelo ovisit će o dobi učenika i vrsti lektirnog djela. Učenicima valja davati potrebne informacije, reagirati na njihova pitanja tijekom čitanja kako bismo održali motiviranost za čitanje (Gabelica i Težak, 2017, 168). Učenička motivacija bit će jača ako im pokažemo da knjiga, i nakon što je pročitana, živi s nama. Ako učitelj ima mogućnost, lektirni sat poželjno je pretvoriti u letirni dan ili čak lektirni tjedna. Tom prigodom provest će se integracija sata književnosti i ostalih nastavnih predmeta (Gabelica i Težak, 2017).

Lektirni sat utemeljuje se na izvannastavnom čitanju, pa se još naziva sat izvanrednog čitanja (Rosandić, 2005, 115). Rosandić (2005) navodi nekoliko različitih tipova sata lektire: uvodni sat, sat preporučivanja lektirnih knjiga, sat produbljivanja shvaćanja i sat susreta s piscem. Sat preporučivanja lektirnih djela bilo bi poželjno održati na početku školske godine. Na lektirnom satu učionica postaje mjesto na kojem se otvaraju vrata svijetu

mašte i književnosti. *Sat lektire je po svojoj prirodi podložan znatno prirodnijem obliku komunikacije nego što je to slučaj na satima gramatike ili književnosti gdje učenici moraju usvojiti i određeni broj novih podataka* (Blažević, 2007, 91). Lektirne sate možemo organizirati u različitim metodičkim sustavima, a izbor sustava ovisit će ponajprije o književnome djelu (Gabelica i Težak, 2017, 48). Otvoreni metodički sustav iznimno je važan za kreativni pristup lektiri. Takav sustav temelji se na ponudi sadržaja i metoda za samostalno učenje, istraživanje i stvaranje. Sve te aktivnosti učenici provode u svim načinima rada (pojedinačno, u paru i skupno). Otvoreni metodički sustav odgovara takvoj značajci lektire. Primjenom raznovrsnih kreativnih tehnika, poput dramskih igara, umjetničkih radionica, pisanja kreativnih eseja ili izrade vizualnih prezentacija, lektira postaje dinamičan i inspirativan dio obrazovnog procesa. Smatramo da već samim promišljanjem o metodici nastave književnosti učitelji mogu pronaći način kako i sate lektire učiniti raznovrsnijima i zanimljivijima (Gabelica i Težak, 2017, 48). Svjetlost kreativnosti koja je zasjala tijekom sata ne prestaje izlaskom iz učionice, nego ostaje s njima potičući ih da i dalje istražuju svijet književnosti i stvaralaštva.

3. DRAMSKA PEDAGOGIJA

Danas smo u novome dobu, dobu tehnologije koja nas okružuje sa svih strana. Često zaboravljamo osnovne vrijednosti i ne znamo pouzdano što nam budućnost donosi. Promjene koje se događaju itekako su vidljive. Obrazovanje sve više teži razvoju kompetencija kod učenika primjenom različitih pristupa poučavanja. Za ostvarenje razvoja kompetencija kod učenika potreban je integrirani pristup, a dramske tehnike, metode i postupci pospješuju razvoj temeljnih kompetencija. Učitelji trebaju odgajati svoje učenike za život u svijetu koji se velikom brzinom mijenja. Nadohvat su nam ruke sva znanja koja želimo naučiti. Međutim, jesu li same činjenice dovoljne za kritičko razmišljanje, a naposljetku i kreativnost bez koje nema društvenog napretka?

Umjetnost je za djecu, ali i odrasle, iznimno važna. Umjetnost na sebi svojstven način nudi čovjeku mogućnost za razumijevanje života i stvaranje identiteta, kako kulturnoga tako i osobnoga (Dragović i Balić, 2013, 201). Dramske aktivnosti imaju dugu povijest, a dramska pedagogija doživjela je procvat krajem 20. stoljeća. *Iako dramska pedagogija u Hrvatskoj počinje 60-ih i 70-ih godina 20. st. prvenstveno u sklopu Zagrebačkog kazališta mladih, za promicanje dramske pedagogije danas najzaslužniji je HCDO, nevladina udruga osnovana 1996. godine* (Dragović i Balić, 2013, 203). Svim različitim smjerovima u kojima se razvijala dramska pedagogija zajedničko je polazište dramski/kazališni rad s djecom i mladima. Područje

dramske pedagogije razvija specifičnu metodiku, sustav metoda poučavanja kojima se dolazi do postavljenih ciljeva (Gruić, Vignjević, Rimac Jurinović, 2018, 125).

Dramska pedagogija podrazumijeva skup metoda poučavanja i učenja koje se sustavno koriste dramskim izrazom kao čovjekovom sposobnošću kojom se služi tijekom sazrijevanja i odrastanja (Krušić, Lekić, Migliaccio-Čučak, Radetić-Ivetić, Stanić, Turkulin-Horvat i Vilić-Kolobarić, 2007, 14). Dramski odgoj ima dva usmjerenja: dramski medij sa svrhom odgoja i obrazovanja te dramski medij koji služi za kreativno izražavanje. Ta su usmjerenja u različitim stupnjevima zastupljena u različitim sredinama (Gruić, 2017). Dramska pedagogija u većini nastavnih sadržaja može pronaći dramski potencijal. *Dramsko u ovom značenju nije vezano prvenstveno za narativnost, nego za izvedbeno iskušavanje različitih oblika pripovjednih, koliko i socijalnoiskustvenih i korporalnih struktura ponašanja, koje čine ne samo gradivo, nego i učeničko i nastavničko iskustvo* (Rimac Jurinović, 2019, 10). Tako dramska pedagogija može poslužiti za usvajanje nastavnih sadržaja iz različitih nastavnih predmeta kao što su matematika ili geografija. U praksi dramska pedagogija nije linearno učenje nego ciklički proces u kojem se stalno generiraju nove spoznaje. Dramska pedagogija izvrsno je sredstvo i za pristup osjetljivim temama. Kroz dramsko iskustvo učenici će naučiti razmišljati, ali i lakše govoriti o osjetljivim temama te će lakše izražavati svoje želje, stajališta, osjećaje i misli.

Unutar područja dramske pedagogije, kao krovni termin za dramski rad s djecom i mladima, uvriježio se u Hrvatskoj pojam dramski odgoj. Dramski odgoj je oblik učenja i poučavanja kroz dramsko iskustvo. Cilj dramskog odgoja u školama nije stvoriti glumce nego odgojiti učenike za život, a namijenjen je i svoj djeci za snalaženje u svakodnevnim životnim situacijama. Dakle, dramska aktivnost namijenjena je učenju, razvoju kreativnosti i razvoju samoizražavanja. Važno je da se ishodi odgoja i obrazovanja podudaraju s ciljevima dramskog odgoja. Krušić (2002, 83) navodi sljedeće učinke dramskog odgoja: one koji pomažu da izrazi i razvija svoje osjećaje, sposobnosti, sklonosti i stavove, da razvija govorne i izražajne sposobnosti i vještine, razvija maštu i stvaralaštvo, stekne i razvija društvenu svijest i njezine sastavnice (samokritičnost, odgovornost i snošljivost), razvija humana moralna uvjerenja, stekne sigurnost i samopouzdanje, razvija međuljudske odnose i ponašanje, da nauči surađivati, cijeliti sebe i druge te tako stječe priznanje drugih. Osim svih nabrojanih blagodati dramskog odgoja za djecu, učenici postaju i poznavatelji dramske umjetnosti. Dramski odgoj ima i pozitivne i negativne efekte. Negativne je moguće izbjeći, a najviše se odnose na nelagodu zbog javnog nastupa jer ipak je potrebno različite vježbe, igre i tehnike izvoditi pred drugima. Pozitivni efekti dramskog odgoja su razvoj govora, razvoj kreativnosti, imaginacije i socijalnih

kompetencija, psihološko rasterećenje, razumijevanje drugih ljudi i svijeta oko sebe te razumijevanje priče, dramske priče i kazališta (Gruić, 2022).

3.1. Područja dramskog odgoja

U sklopu dramskog odgoja razlikujemo tri velika područja: dramsku kulturu, dramsko stvaralaštvo i dramsko izražavanje (Breber, Nemeč, Rimac Jurinović i Škuflić-Horvat, 2020, 8).

Dramska kultura obuhvaća prije svega teorijsku dramsku naobrazbu, osnove teatralogije, povijesti kazališta i dramaturgije (Gruić i sur., 2018, 125). Dramska kultura ima cilj podignuti razinu gledateljske kompetencije.

Dramske stvaralaštvo odnosi se na upoznavanje dramskog medija. Obuhvaća dramsku naobrazbu, to jest stjecanje spoznaja o funkcioniranju dramskog medija (Gruić i sur., 2018). Cilj dramskog stvaralaštva je aktivno i kompetentno igranje i stvaranje predstave. Razumijevanje komunikacijskoga potencijala dramskog medija ovdje je važna komponenta u radu (Gruić i sur., 2018, 125).

Dramske izražavanje obuhvaća sve oblike dramskog odgoja kojima se utječe na razvoj, sazrijevanje i odrastanje pojedinca, a ne na njegovu profesionalnu dramsku formaciju (Gruić i sur., 2018, 125). Pri dramskom izražavanju zanemaren je komunikacijski aspekt dramskog medija. Cilj dramskog izražavanja upravo je cilj dramskog odgoja – dramskim aktivnostima postizati razvojne, izražajne, samospoznajne i obrazovne ciljeve.

3.2. Dramske aktivnosti, tehnike i metode

Učitelji primjenjuju dramskopedagoške tehnike jer učenici tako lakše ovladavaju gradivom te lakše razumiju apstraktne i logičke koncepte, a sve je pritom zabavno. Takvo učenje utemeljeno je na iskustvu, odnosno dramska pedagogija podrazumijeva iskustveno učenje. Takvo djelatno učenje nezaobilazan je čimbenik ne samo osobnog razvoja pojedinca, nego i konstruktivnoga života u zajednici (Dragović i Balić, 2013, 209).

Dramska aktivnost počinje kada i simbolička igra. Dramska aktivnost traje toliko dugo koliko i djetetova mašta. *Ona djeluje holistički integrirajući intelektualnu spoznaju, proživljene emocije i estetski doživljaj u cjelovito iskustvo koje potkrepljuje i osnažuje svaki daljnji korak osobnog aktiviteta sudionika usmjerenog bilo na učenje, na osobni rast, na javno izražavanje ili pak na liječenje* (Vukojević prema Krušić, 2016, 37). Tijekom dramske aktivnosti sudionici se nalaze u specifičnoj situaciji, u kojoj im se pobuđuju kompleksni procesi i emocije. Proces

polaze od zamišljenih situacija i samoaktivnosti do fizioloških procesa i stvaranja. Poetičko-estetska dimenzija dramske aktivnosti podrazumijeva iskustva umjetničkog stvaranja, oblikovanja javnih izraza osobnosti sudionika i osjećaja postignuća (Krušić i sur., 2007). Obilježja dramske aktivnosti leže u temeljima suvremene pedagogije koja se koristi dramskim izrazom. Dramska igra nalazi se u središtu dramske aktivnosti i vodi do stvaralačkog čina.

Dramske aktivnosti ne provode se s idejom stvaranja predstave nego su usmjerene na dječje iskustvo, na kojemu se temelji cijela dramska pedagogija. Iako cilj dramskih aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu nije stvaranje predstave, to ne znači da se tako neće ostvariti preduvjeti i za izvođenje predstave pred publikom. Dramska aktivnost je skupna aktivnost, podijeljeno iskustvo za skupinu koja u njoj aktivno sudjeluje i koja je provodi (Vukojević prema Krušić, 2016, 37). U nastavnom procesu skupna aktivnost odnosi se na cijeli razred. Učenici jednog razreda zajedno prolaze kroz sve faze dramske aktivnosti i time se međusobno osnažuju. Razredna skupina povezuje djecu koja su slične dobi, dijele slično iskustvo i nakraju zajedno rastu i razvijaju se. *Dramske aktivnosti potiču učenika na istodobno korištenje različitih osobnih sposobnosti, znanja i vještina radi ostvarivanja određenih zadataka i ciljeva* (Breber i sur., 2020, 8). Dramske aktivnosti provode se različitim dramskim metodama.

U dramskom odgoju rabi se više različitih dramskih metoda – složenih oblika rada koji imaju zadanu unutrašnju metodičku strukturu pri čemu ciljevi mogu varirati (Gruić i sur., 2018, 126). Dakle, dramske su metode složeni oblici dramskog rada koji imaju zadanu strukturu, dok su dramske tehnike jednostavniji oblici dramskog rada. Dramske metode uključuju različite dramske tehnike, a većina dramskih tehnika može se lako integrirati u dramske metode (Gruić, Velički i Vignjević, 2017). Cilj dramskog odgoja, uz ostalo, jest uporaba dramskih metoda i tehnika u nastavi.

Provedba i planiranje dramskih metoda uključuje pomno biranje dramskih tehnika i prije same izvedbe. Dramske tehnike organiziraju i određuju na koji način sudionici sudjeluju u aktivnosti. Osnovna podjela dramskih tehnika obuhvaća dramske tehnike u kojima se radnja poigrava i dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta (Gruić, 2002). Svaka dramska tehnika na svoj način organizira rad na razini jedne pojedinačne kraće aktivnosti i na svoj način angažira sudionike. Dramske tehnike mogu se primijeniti pojedinačno tijekom nastave iz različitih nastavnih predmeta (Gruić, 2022, 6). Dramske tehnike lako se prilagođavaju ciljevima sva tri područja dramskog odgoja.

Skupina dramskih tehnika u kojima se radnja poigrava podrazumijeva da sudionici ulaze u uloge i oživljavaju dramski svijet. Takve tehnike primjenjuju se i u kazalištima. Igranje određene dramske radnje može biti više ili manje stilizirano. Iz toga slijedi sljedeća podjela: dramske tehnike koje omogućavaju poigravanje radnje na gotovo realističan način i dramske tehnike koje traže viši stupanj stilizacije radnje (Gruić, 2002). Dramske tehnike koje omogućavaju poigravanje radnje na gotovo realističan način slične su spontanoj dječjoj dramskoj igri. U dramske tehnike s nižim stupnjem stilizacije ubrajamo: vođenu improvizaciju, pantomimu, sastanak, istovremeni rad manjih grupa u ulozi, voditelja u ulozi i naraciju (Gruić, 2002, 44–45). Dramske tehnike koje zahtijevaju viši stupanj stilizacije su usporeno kretanje, žive slike, pripremljena improvizacija, reportaža, ritual ili ceremonija, forum-teatar i misli u glavi (Gruić, 2002, 45–48).

Druga skupina dramskih tehnika podrazumijeva da sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta, što znači da oni ne moraju biti u zamišljenom svijetu kako bi sudjelovali u njegovoj izgradnji. Primjena tih tehnika korisna je u početnim fazama stvaranja zamišljenog svijeta, ali i u kasnijim fazama. Dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta su zamišljena (vođena) fantazija, dogovaranje prostora, kostimiranje, zvučne slike, pisanje i crtanje, davanje naslova, vruća stolica i montaža (Gruić, 2002, 48–51).

Dramske metode pomažu stvoriti vedro ozračje u razredu i time pozitivno utječu na učenje jer kod djece izazivaju pozitivnu emocionalnu uzbuđenost (Stanišić, 2015, 68). Dramske metode sudionicima pomažu ući u različite dramske svjetove.

U dramskom odgoju možemo kao metode izdvojiti oblike koji imaju zadane elemente unutrašnje strukture rada: forum-kazalište; procesnu dramu; ogrtač stručnjaka, skupno osmišljavanje predstave i njezinu izvedbu; pripremu i izvedbu predstave prema dramskome predlošku; literarnu i teatrološku analizu dramskoga teksta; analizu izvedbe/predstave (Gruić i sur., 2018, 124). Navedene metode pripadaju različitim kategorijama dramskog odgoja. Uz dramsku kulturu vezane su metode literarne i teatrološke analiza dramskog teksta te analize izvedbe/predstave. Za dramsko stvaralaštvo vežemo skupno osmišljavanje predstave te pripremu i izvedbu predstave prema dramskome predlošku. U nastavku će se dati pregled metoda koje se vežu za dramsko izražavanje, iako je sve navedene metode poželjno koristiti u svim područjima.

Forum-kazalište jedna je od triju metoda kazališta potlačenih, koje je pokrenuo Augusto Boal. Cilj ove metode jest razmatranje prikazanog problema. Većinom se odnosi na probleme

s kojom je skupina upoznata. Razmatranjem određenog problema kod sudionika želimo postići nekoliko ciljeva. Često su to ciljevi poput podizanje tolerancije prema različitim, sprječavanja nasilja prema ženama te međuvršnjačkog nasilja i slično (Gruić, 2022, 5). Kada tu metodu primjenjujemo u razredu, učenici postavljaju forum-priču i njezini su gledatelji. Forum-kazalište ima posrednika između gledatelja i scene, a naziva se džoker. Džoker je moderator procesa i također uvodi gledatelje u priču.

Ogrtač stručnjaka je metoda u kojoj sudionici ulaze u ulogu stručnjaka za neko područje i u toj ulozi istražuju problem koji ima odgojnu i obrazovnu dimenziju (Vukojević, Tomašević prema Heathcote i Bolton, 2020, 326). Učitelj u primjeni ovakve metode ima važnu ulogu jer je on taj koji osmišljava zadatke. To je skupna metoda u kojoj svi sudionici ulaze u ulogu stručnjaka za neko područje. Ona uključuje učenike u rad aktivnostima čitanja, pisanja, razvrstavanja informacija, računanja, istraživanja itd. Važno je istaknuti da je ova metoda usmjerena na sam proces učenja, a ne na rezultat (Vukojević i Tomašević, 2020, 326). Zadatci koje učitelj postavlja pred učenike određeni su kurikulumom. Napetost se proteže dok se god primjenjuje ova metoda, pa i motivacija traje tijekom cijelog procesa. Na kraju svake provedbe ogrtača stručnjaka neizostavan je osvrt na proces učenja i poučavanja (Vukojević i Tomašević, 2020, 332). Ogrtač stručnjaka sastoji se od sedam elemenata (krugova) koji su međusobno isprepleteni. Tom metodom učitelji mogu povezati ishode iz više nastavnih predmeta te je ujedno najrazvijeniji oblik kojim se poučavaju školski sadržaji.

4. PROCESNA DRAMA

Procesna drama temelji se na procesu. Pod pojmom proces Gruić (2002) podrazumijeva dosljednu izmjenu stanja kroz koja prolaze sudionici. Oživljavanje dramskog svijeta primjenom procesne drame događa se kroz proces. U procesnoj drami istodobno se događa nastajanje, igranje, doživljavanje i promišljanje dramskog svijeta. Prema Rimac Jurinović (2016) nekoliko je izrazito prepoznatljivih obilježja procesne drame: sudjelovanje svih sudionika, odsutnost vanjske publike, aktivno sudjelovanje voditelja u samom procesu (voditelj u ulozi), sastoji se od epizoda i organizirana je u etape.

Procesna drama kao dramska metoda može se upotrijebiti u poučavanju različitih nastavnih predmeta. Prema Rimac Jurinović (2016) korištenje dramskih tehnika i metoda u nastavi nudi osvježenje, učenicima daje mogućnost slobodnog odabira i kontrole nad ulogom koju preuzimaju.

4.1. Struktura procesne drame

Procesna drama ima svoje zakonitosti i karakterističnu strukturu. Struktura procesne drame temelji se na epizodama. Prekidi radnje, ulasci i izlasci iz dramskog svijeta karakteristični su za procesnu dramu (Gruić, 2002, 20). Struktura procesne drame ima tri glavne faze:

- makroplaniranje koje izvodi voditelj (učitelj/učiteljica), a podrazumijeva: određenje odgojnih/obrazovnih ciljeva i očekivanih ishoda, izbor sadržaja i tema za rad, izbor metodičkih postupaka, određenje okvirnog vremenika procesne drame i razdiobu u etape
- izvedba same procesne drame po etapa (epizodama); ovdje se često javlja i mikroplaniranje (planiranje u hodu) koje se provodi tijekom procesa, između etapa
- promišljanje i vrednovanje.

Zbog epizodne strukture procesna je drama često fragmentarna, strukturirana kroz male cjeline koje se mogu nadopunjavati na raznolike načine, što onda omogućuje otvorenost i slobodu istraživanja forme i teme kojom se pojedina procesna drama bavi (Gruić, 2002, 22). Tijekom procesne drame događaju se prekidi radnje, promjene uloga, ali i promjena organizacije sudjelovanja. Promjena epizoda procesne drame omogućuje sudionicima ulaske i izlaske iz dramskog svijeta. Izlazak iz dramskog svijeta sudionicima služi za promatranje zamišljenog svijeta izvana te ispunjavanje zadataka kao što su crtanje i pisanje. Razdoblja u kojim su sudionici izvan dramskog svijeta mogu biti dugotrajna i važna za razvoj procesne drame (Gruić, 2002, 21). Procesna drama u svojoj strukturi nema jednostavan linearni niz, ona je niz funkcionalnih jedinica. Funkcionalne jedinice u strukturi procesne drame zapravo su epizode. Također, tijek zbivanja ne mora biti linearan. Štoviše, skokovi u prošlost ili daleku budućnost dobro su došli (Rimac Jurinović, 2016, 6). Prema Gruić (2002) izlasci iz dramskog svijeta omogućuju promišljanje izvana, promjenu uloge i/ili točke gledanja, promjenu mjesta i/ili vremena radnje, unošenje novih motiva u radnju, razgovor o događanju s osobnog stajališta i sve vrste promjena u organizaciji sudjelovanja.

Epizode se odnose na razinu funkcioniranja procesne drame. Važno je da se epizode nadovezuju jedna na drugu i da svaka epizoda pridonosi razvoju procesne drame. Procesna drama lako se premješta u vremenu i prostoru zahvaljujući epizodnoj strukturi. Prelazak iz jedne epizode u drugu obično određuje i pokreće voditelj, ali nije strogo određeno i ne mora biti tako. Granice između epizoda označit će: *ulazak ili izlazak iz uloge, promjenu uloge za sudionike ili voditelja, organizacijsku promjenu (prelazak rada čitave grupe na rad u malim grupama, na*

primjer), promjenu zamišljenog mjesta događanja, vremenski skok u prošlost ili budućnost (Gruić, 2002, 21). Razdoblje ulaska u ulogu potrebno je sudionicima omogućiti pri preuzimanju uloga koje njima nisu bliske ili jednostavne. Svaka promjena tijekom procesne drame zahtijeva prelazak iz jedne epizode u drugu i zato je važno da se epizode međusobno nadovezuju i nadopunjuju.

Također, procesna drama može funkcionirati i na način da sudionici ne izlaze iz dramskog svijeta, no ipak češće susrećemo procesnu dramu u kojoj se zamišljeni svijet prekida zbog dogovora ili zadataka.

4.2. Sudionici procesne drame

Kako bi se stvorio dramski svijet, sudionici procesne drame trebaju preuzeti ulogu. Uloge u procesnoj drami mogu biti grupne, u manjim grupama i u parovima, a do izražaja dolaze i individualizirane uloge. Individualizirane uloge pojavljuju se logično (ili neizbježno) da bi se priča mogla razvijati (Gruić, 2002, 19). Također, takve uloge prirodno se razvijaju kada skupina dulje vrijeme igra grupnu ulogu. Tijekom procesne drame najčešće grupa istodobno preuzima uloge te nema gledatelja ni promatrača. Ulogu može preuzeti i voditelj, o kojem će se pisati kasnije. *Procesnu dramu razvijaju sudionici i voditelj zajedno. Ipak ma u kojoj mjeri sudionici mogli utjecati na radnje, pa i na način uporabe dramske forme, odgovornost za cjelokupni tijek ipak leži na voditelju* (Gruić, 2002, 29). Jedna od važnih značajki procesne drame jest aktivno sudjelovanje sudionika u kreiranju dramskog svijeta i događaja koji se u njemu odigravaju (Gruić, 2002). Voditelj gradi specifičnu dramsku situaciju, a sudionici „odgovaraju“ na nju. Kako bi dramski svijet bio što zanimljiviji i uvjerljiviji sudionicima, voditelj mora imati vještine uporabe dramskih elemenata. Položaj sudionika unutar dramskog svijeta u teoriji drame za odgoj povezan je s pojmom uokvirivanja (*framing*) (Gruić, 2002). Koncept uokvirivanja, kojim se vodi drama za odgoj, označava jedan dramski svijet uokviren drugim dramskim svijetom. Uokvirivanje kao način definiranja gledišta sudionika u pravilu služi udaljavanju sudionika od glavnog događaja (Gruić, 2002). Udaljavanjem sudionika od glavnog događaja stvaraju se dva dramska svijeta. Uokvirivanje ima devet okvira, a svaki okvir ima određene značajke. Devet okvira koje navodi Gruić (2002) prema Dorothy su sljedeći: sudionik, svjedok, zastupnik, službena osoba, ljetopisac, novinar, istraživač, kritičar i umjetnik. Svi okviri mogu se ostvariti kroz različite uloge. Osim uokvirivanja postoje i postupci koji vode do udaljavanja sudionika od dramskog svijeta odnosno događaja. Za razliku od uokvirivanja u kojemu je jedan dramski svijet uokviren drugim dramskim svijetom, tijekom sljedećih postupaka sudionici se nalaze u dramskom svijetu, ali susret s događajem ublažen je.

Manje važni likovi u razvoju radnje postupak je u kojem su sudionici u ulozi likova čija uloga i nije toliko važna za sam događaj. *Vremensko udaljavanje* postupak je u kojem sudionici preuzimaju uloge koje su vremenski udaljene od događaja. *Umnažanje likova* postupak je kojim u dramskom svijetu nastaje više likova koji su heroji ili im se događaju iste nevolje. *Analogijom* događanje ostaje isto, ali je u nekom drugom vremenu ili prostoru.

I postupci i okviri utječu na stvaranje dramskog svijeta. Nije posrijedi samo točka s koje se gleda na neki događaj. Ta točka gledanja dio je dramskog svijeta, ona također oživljava na dramski način (Gruić, 2002, 100).

Sama osnova rada sudionika okrenuta je prema unutra, odnosno prema doživljajima, ali i izražavanju pojedinca i skupine. Sudionici procesne drame nisu publika ni skupina koja igra i stvara predstavu. Za razliku od publike, sudionici su smješteni unutar zamišljenoga svijeta i barem donekle mogu utjecati na razvoj događaja (Gruić, 2002, 26). Ulazak u fikciju može biti izravan ili neizravan. Izravan ulazak u dramsku fikciju podrazumijeva sudjelovanje svih sudionika u ulozi. Neizravan ulazak u dramsku fikciju jest izvršavanje zadataka koji se odnose na dramski svijet i povezani su s njim (Gruić, 2002). Sudionici su ipak bliži kazališnim glumcima nego publici jer preuzimaju određene funkcije, primjerice glumaca, redatelja, pisca itd. Također, tijekom osmišljavanja, a i aktivnog sudjelovanja u procesnoj drami, primjenjuju se metode i tehnike koje se rabe u drami i kazalištu. Uloga ili uloge sudionika i voditelja vezane su za zamišljeni kontekst i radnju (Gruić, 2002). Kako bi se izbjegle stereotipne uloge koje su vezane za vrijeme i mjesto radnje, potrebno je uložiti malo truda.

Prema Gruić (2002) postoji nekoliko aspekata sudjelovanja. Aspekti sudjelovanja u procesnoj drami su sljedeći:

- raspodijeljenost grupe (rad cijele grupe, rad u malim grupama, parovima, pojedinačno)
- vrsta angažmana sudionika (odgovor na zadanu situaciju ili kreativno nadograđivanje ponuđenog)
- stupanj ulaska u dramsku fikciju (ulazak u ulogu ili ostajanje na rubu dramskog svijeta)
- način na koji se odigrava ili obrađuje pojedini trenutak u razvoju radnje.

Svi aspekti međusobno su isprepleteni i uvjetuju jedan drugoga. Osim toga, oblik sudjelovanja jednako je tako čvrsto isprepleten s oblikovanjem dramskog svijeta.

Sudjelovanje u procesnoj drami neprekinut je niz različitih oblika sudjelovanja voditelja i sudionika (Gruić, 2002). Prema Gruić (2002), ovisno o tome kako je njihovo sudjelovanje organizirano, sudionici mogu odgovarati na zadanu situaciju ili kreativno nadograđivati ponuđene elemente. Voditelj prije izvođenja procesne drame odlučuje koja će sredstva i postupke koristiti, kakav će biti oblik sudjelovanja, ali i kakav doživljaj želi pobuditi kod učenika (sudionika) procesnom dramom.

4.3. Voditelj u ulozi

Stvaranje dramskog svijeta odraz je aktivnog sudjelovanja svih sudionika procesa, pa tako i voditelja. Najlakši način na koji voditelj može sudjelovati sa svojom grupom (razredom) jest voditelj u ulozi.

Voditelj u ulozi na neki način imitira stvarnost. Na jednoj je strani voditelj, a na drugoj sudionici te svi imaju svoje osnovno polazište, ali ne znaju kako će druga strana reagirati. No čak i ako nije nužan sastavni dio, voditeljevo igranje uloge u dramskoj priči znatno proširuje mogućnosti razvoja priče te mogućnosti suradnje sudionika i voditelja (Gruić, 2002, 55). Voditelj u ulozi donosi mogućnost strukturiranja rada u obliku dueta te podiže uvjerljivost zamišljene situacije. Dakle, aktivna uloga voditelja omogućava cijeli niz strategija i okvira koji se zadaju bilo da bi se dramski svijet izgradio, bilo da bi se ušlo u njega (Rimac Jurinović, 2016, 57).

Voditelja u ulozi osobito vežemo za školske ustanove. Voditelj koji se nalazi u ulozi tijekom aktivnosti s učenicima (sudionicima) daje osjećaj ravnopravnosti jer je na razini skupine uključen u dramske aktivnosti. Voditelj je tako član tima te ne vrijede standardna razredna i školska pravila. Na taj je način komunikacija između učitelja i učenika dinamična i slobodnija. *Međuodnos koji se stvara između grupe i voditelja u ulogama ne ovisi toliko o ulozi u kojoj su sudionici, nego prije svega o tome kako je uloga koju igra voditelj postavljena prema ulozi koju igraju sudionici* (Gruić, 2002, 56).

Tipovi uloga koje može preuzeti voditelj mogu biti različiti s obzirom na dva kriterija: uklopljeno u grupu i status u odnosu na grupu. Tipovi uloga voditelja prema Gruić (2002) su:

- 1) vođa – tip uloge visokog statusa i autoriteta, u ovom slučaju vođa je tip uloge po kojoj je predvodnik grupe, no postoji mogućnost da grupa pri takvom voditeljevom igranju uloge ostane pasivna
- 2) autoritarni vođa – tip uloge u kojoj vođa ima naglašenu potrebu za potpunim nadzorom, može se koristiti kao sredstvo ujedinjavanja grupe

- 3) protivnik – uloga visokog statusa koja izaziva negativnu reakciju grupe, takva uloga dopušta preuzimanje inicijative sudionika, pred sudionike stavlja izazov s kojim se sami moraju nositi, ali se može stvoriti i nekoliko problema
- 4) pripadnik grupe – uloga u kojoj je voditelj ravnopravan član grupe, dobar dio inicijative i odgovornosti je na grupi, a voditelj ima minimalnu kontrolu nad situacijom, pa sudionici djeluju slobodno
- 5) pridošlica – uloga novog člana, takva uloga potiče sudionike na kreativno definiranje ili rekapituaciju situacije, pri čemu je inicijativa prepuštena grupi
- 6) glasnik/pregovarač – uloga lika koja nije član grupe niti to želi postati, uloga koja donosi novosti ili govori u ime nekoga, pri čemu je inicijativa prepuštena grupi
- 7) bespomoćan – uloga koja ima znatno niži status od grupe i treba njezinu pomoć, voditelj na ovaj način sudionicima prepušta odgovornost i iskazuje im povjerenje.

Nakon ovakvog tipa analize uloga koje igra voditelj, potrebno je donijeti odgovarajuće odluke vezane uz tipološko određenje tih uloga i unijeti ih u već prije razrađeni plan procesne drame. Tek tada plan postaje dovoljno precizan i konkretan, tako da omogućuje voditelju da otpočne rad s grupom (Gruić, 2002, 64).

Učitelji (voditelji) procesnom dramom, osim unaprijed određenih ciljeva, razvijaju kod učenika i ostale kompetencije kao što su izražavanje, odnosno oblikovanje misli u govor, te samoregulirano učenje. Učenici će određene nastavne sadržaje lakše razumjeti i usvojiti primjenom procesne drame jer se događa na zabavan, ali i učinkovit način. Sva djeca vole se igrati i zbog toga rado sudjeluju u dramskim aktivnostima (Rimac Jurinović, 2016, 70).

Iskustveno učenje jedna je od najboljih metoda za usvajanje novog znanja. *Suvremena škola spoznala je da, kad god je to moguće, nastavu valja organizirati kao iskustveno učenje jer se podaci iz različitih dijelova mozga integriraju u cjelinu (Stanišić, 2015, 68).* Upravo procesna drama ima karakteristiku iskustvenog učenja. *Osnovna obilježja, položaj učenika i učitelja u takvom procesu učenja, socijalni oblici rada i metode koje se primjenjuju uvelike pridonose njevoj najvažnijoj karakteristici – pozitivni učinak njene primjene na razvoj učeničkih kompetencija (znanja, sposobnosti, vještina i stavova) (Vukojević, 2016, 138).*

5. METODIČKI MODEL INTERPRETACIJE LEKTIRNOG DJELA PRIMJENOM PROCESNE DRAME

Procesna drama idealna je u interpretaciji lektirnog djela jer omogućuje kreativan pristup lektiri koji je potreban ako želimo spriječiti negativno stajalište učenika prema lektiri

i čitanju. *Takav pristup predstavlja izazov, osvježuje i izgrađuje mnoge kompetencije, predstavlja zabavan i učinkovit način učenja, poučavanja, ali i međusobnoga upoznavanja. Procesna drama nudi čak i više – mogućnost zajedničkoga stvaranja i užitek zajedničke igre* (Rimac Jurinović, 2016, 70). Svi ciljevi i pozitivni učinci kreativnog pristupa lektiri, dramskog odgoja i procesne drame usko su povezani te stavljaju učenika u središte odgojno-obrazovnog procesa što je odlika suvremenog odgoja i obrazovanja. Učenici zahvaljujući dramskom izrazu imaju priliku čuti, vidjeti, izgovoriti, razumjeti i primijeniti različite sadržaje u skladu sa svojim mogućnostima, a pritom se osjećaju jednako uspješnima kao pripadnici skupine. U svrhu ostvarenja glavnih ciljeva kreativnog pristupa lektiri u ovom poglavlju bit će predložena četiri metodička modela interpretacije lektirnog djela primjenom procesne drame. Sati lektire usredotočeni su na iskustveno učenje primjenom dramskopedagoškog pristupa kojim učenici lakše i duže pamte te svladavaju nastavne sadržaje. Dramske aktivnosti kojima se upoznaje djelo međusobno su povezane i nadopunjuju se. Metodički modeli osmišljeni su za četiri lektirna djela za sve razrede primarnog obrazovanja.

Za interpretaciju lektirnog djela primjenom procesne drame u prvom razredu izabrano je djelo braće Grimm *Crvenkapica*. Djelo je prikaz dobrih i loših ljudskih osobina koje će učenici upoznati kroz bajku te će naučiti razlikovati bajku od priče. Učenici će kroz dramski izraz razlikovati dobre i loše osobine, upoznati načine na koje postupaju ljudi koji imaju dobre i loše osobine, a također će promišljati i o razlozima različitih ljudskih postupaka.

Za interpretaciju lektirnog djela primjenom procesne drame u drugom razredu izabrano je djelo Nevenke Vidak *Pismo iz Zelengrada*. Tema djela je važnost ekologije i očuvanja okoliša. Učenicima ovo djelo šalje pouku o posljedicama bacanja smeća. Djelo je pogodno za korelaciju s nastavnim predmetom Prirode i društva. Takva tematika učenicima je bliska. Dramskim izrazom oni će se staviti u poziciju životinja koje su se našle u onečišćenom okolišu i ljudi koji žive u gradu te će promišljati o načinima očuvanja prirode. Osim toga učenici će upoznati priču s poukom koja ima elemente basne.

Za interpretaciju lektirnog djela primjenom procesne drame u trećem razredu izabrano je djelo Luke Paljetka *Miševi i mačke naglavačke*. Djelo su čitali mnogi naraštaji i ima iznimnu književnoumjetničku vrijednost. Učenici će upoznati šaljivu poeziju koja budi pozitivne emocije.

Za interpretaciju lektirnog djela primjenom procesne drame u četvrtom razredu izabrano je djelo Astrid Lindgren *Pipi Duga Čarapa*. Učenici će upoznati odnose likova u djelu, ali i razlike među njima. Dramskim izrazom kod učenika se želi potaknuti prihvaćanje različitosti.

5.1. Metodički model interpretacije *Crvenkapice* primjenom procesne drame

U predloženom metodičkom modelu za prvi razred procesnom dramom interpretirano je lektirno djelo braće Grimm *Crvenkapica*. Cilj sata lektire jest upoznavanje učenika s bajkom, razlikovanje bajke od priče i prepoznavanje dobrih i loših likova. Ciljevi metodičkog modela ostvaruju se primjenom procesne drame.

Domena	Književnost i stvaralaštvo
Nastavna jedinica	Braća Grimm, <i>Crvenkapica</i> – interpretacija lektirnog djela
Odgojno-obrazovni ishodi	<p>OŠ HJ B.1.1. Učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom.</p> <p>OŠ HJ B.1.2. Učenik sluša/čita književni tekst, izražava o čemu tekst govori i prepoznaje književne tekstove prema obliku u skladu s jezičnim razvojem i dobi.</p> <p>OŠ HJ B1.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu, potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta.</p>
Odgojno-obrazovni ishodi aktivnosti	<p>Učenik izražava svoje stavove na učiteljev poticaj.</p> <p>Učenik prepoznaje sadržaj bajke.</p>

	<p>Učenik izdvaja likove iz bajke <i>Crvenkapica</i>.</p> <p>Učenik otkriva čudesni svijet bajki.</p> <p>Učenik uspoređuje postupke likova u djelu.</p> <p>Učenik povezuje dobre i loše postupke sa svojim iskustvom.</p>
<p>Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema:</p>	<p>osr A.1.1. Razvija sliku o sebi.</p> <p>osr A.1.3. Razvija svoje potencijale.</p> <p>goo C.1.2. Promiče solidarnost u razredu.</p> <p>uku A.1.3. Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.</p> <p>uku A.1.4. Učenik oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje.</p>
<p>Korelacija:</p> <p><i>Unutarpredmetna</i></p> <p>Hrvatski jezik i komunikacija</p> <p><i>Međupredmetna</i></p>	<p>OŠ HJ A.1.1.</p> <p>Učenik razgovara i govori u skladu s jezičnim razvojem izražavajući svoje potrebe, misli i osjećaje.</p> <p>OŠ HJ A.1.2.</p> <p>Učenik sluša jednostavne tekstove, točno izgovara glasove, riječi i rečenice na temelju slušanoga teksta.</p> <p>OŠ HJ A1.5.</p> <p>Učenik upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u točnome značenju u uobičajenim komunikacijskim situacijama.</p> <p>PID OŠ C.1.1.</p>

<p>Priroda i društvo</p> <p>Glazbena kultura</p>	<p>Učenik zaključuje o sebi, svojoj ulozi u zajednici i uviđa vrijednosti sebe i drugih.</p> <p>OŠ GK B.1.4.</p> <p>Učenik stvara/improvizira melodijske i ritamske cjeline te svira uz pjesme/brojalice koje izvodi.</p>	
<p>Tijek nastavnog sata</p>		
<p>Aktivnost učitelja i učenika</p>	<p>Dramska aktivnost</p>	<p>Nastavne metode i oblici rada</p>
<p>1. aktivnost</p> <p>Na početku sata učenik opipava predmet u vreći i na osnovi dodira opisuje predmet. Ostali učenici zajedno s učiteljicom pomažu pitanjima. Učenici mogu naglas pitati sve što ih zanima o predmetu. Kada su svi predmeti pogođeni (kolač, boca, košara, crvena kapa, igračka u obliku vuka, marama i lovačka značka / lovačka kapa), učenici se prisjećaju radnje bajke koju su protekli sat pročitali s učiteljicom.</p>	<p>Što je u vreći?</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>frontalni rad</p>
<p>2. aktivnost</p> <p>Pogođene predmete učenici će složiti u dijagonalu tako da se prati slijed događaja. S pomoću predmeta učenici će prepričati bajku <i>Crvenkapica</i>.</p>	<p>prepričavanje sadržaja s pomoću rekvizita</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>individualni rad</p>
<p>3. aktivnost</p>	<p>zvučne slike</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p>

<p>Učenici proizvode zvukove koji stvaraju zvučnu sliku šume.</p> <p>Učiteljica potiče učenike na opisivanje šume sljedećim pitanjima:</p> <p><i>Možete li opisati ovu šumu?</i></p> <p><i>Je li mračno u šumi?</i></p> <p><i>Što vidite oko sebe?</i></p> <p><i>Jeste li sami u šumi?</i></p> <p><i>Vidite li životinje i biljke?</i></p>		<p>metoda razgovora</p> <p>frontalni rad</p> <p>individualni rad</p>
<p>4. aktivnost</p> <p>Učenici su podijeljeni u 4 skupine, a svaka skupina dobiva zadatak prikazati jedan trenutak iz romana zamrznutim prizorom.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Crvenkapica razgovara s majkom prije odlaska. 2. Crvenkapica na putu do bake sreće vuka. 3. Crvenkapica u bakinoj kući nailazi na vuka. 4. Dolazak lovca. <p>Učitelj tijekom izvođenja zamrznutih prizora svake skupine postavlja pitanja i usmjerava učenike na razmišljanje o događajima u djelu koji su čudesni.</p> <p><i>Razgovaraju li vukovi s ljudima i u stvarnosti?</i></p> <p><i>Može li lovac doista tako spasiti nekoga?</i></p>	<p>zamrznuti prizori</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>rad u skupini</p>

<p>5. aktivnost</p> <p>Učenici su u istim skupinama. Svaka skupina posebno odglumit će jednu scenu, odnosno jedan događaj u kojem bi vuk mogao pomoći Crvenkapici umjesto da je pojede. Učitelj naglašava učenicima da mogu biti i neki lik kojeg nema u djelu. Na taj način učenici istražuju posljedice određenih postupaka. Učitelj tijekom izvođenja improvizacija učenicima postavlja dodatna pitanja kako bi se zadržali u dramskom svijetu.</p> <p><i>Kako je vuk mogao pomoći Crvenkapici?</i></p> <p><i>Kakav bi bio kraj da je vuk odlučio drukčije postupiti?</i></p> <p><i>Zašto je vuk postupio drukčije?</i></p> <p>Učitelj nakon pripremljenih improvizacija učenike pitanjima potiče na razgovor o dobrim i lošim ljudima i postupcima te njihovu međusobnom pomaganju u razredu.</p> <p><i>Što rade ljudi koji imaju loše postupke?</i></p> <p><i>Što mislite zašto to rade?</i></p> <p><i>Možemo li razumjeti ljude koji postupaju drukčije od nas?</i></p> <p><i>Što rade ljudi koji imaju dobre postupke?</i></p>	<p>pripremljene improvizacije</p>	<p>metoda slušanja metoda razgovora metoda govorenja</p> <p>rad u skupinama</p>
---	-----------------------------------	---

<p><i>Što mislite, zašto oni postupaju na taj način?</i></p>		
<p>6. aktivnost</p> <p>Učitelj bira jednog učenika koji želi biti lovac i on sjeda na vrući stolac. Učenici lovcu mogu postavljati pitanja. Učiteljica potiče učenike da lovca pitaju raznovrsna pitanja o njegovim postupcima, načinu života, odnosu prema Crvenkapici, baki i vuku... Na taj način ističe se dobra osobina lovca koji je spasio Crvenkapicu i baku.</p> <p>Nakon lovca, na vrući stolac dolazi učenik koji je u ulozi vuka. Učenici vuku postavljaju pitanja. Učitelj potiče učenike da ga pitaju slična pitanja kao i lovca, dakle pitanja o njegovim postupcima, životu i odnosu prema drugim likovima u djelu.</p> <p>Na ovakav način učenici upoznaju oba lika (dobrog i lošeg) te saznaju razloge zbog kojih su likovi postupili na određeni način.</p>	<p>vrući stolac</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>individualni rad</p>
<p>7. aktivnost</p> <p>Učenici kao skupina pišu poruke. Dvije skupine pišu poruke koje žele prenijeti svima koji čine dobro, a dvije skupine pišu poruke svima koji čine zlo.</p>	<p>pisanje</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda pisanja</p> <p>rad u skupini</p>

<p>8. aktivnost</p> <p>Učitelj zajedno s učenicima komentira sat. Razgovaraju o postupcima, argumentiraju dobre i loše postupke, pronalaze razloge zbog kojih netko postupi dobro ili loše, zaključuju zbog čega je djelo bajka, a ne priča.</p>	<p>izlazak iz uloga</p>	<p>metoda slušanja metoda razgovora metoda govorenja</p> <p>frontalni rad</p>
<p>9. aktivnost</p> <p>Učitelj određuje početak i kraj dijagonale. Na početak dijagonale smještaju se učenici koji se slažu s određenim tvrdnjama, na kraj dijagonale smještaju se učenici koji se ne slažu s tvrdnjama, a prostor između početka i kraja dijagonale zauzimaju učenici koji nisu sigurni slažu li se ili ne.</p> <p><i>Crvenkapica je u djelu imala dobre postupke.</i></p> <p><i>Vuk je u djelu imao dobre postupke.</i></p> <p><i>Razlikujem dobre i loše postupke.</i></p> <p><i>Razumijem da postoje razlozi koji prethode dobrim ili lošim postupcima.</i></p>	<p>vrednovanje – dijagonala</p>	<p>metoda slušanja metoda govorenja</p> <p>individualni rad</p>

5.2. Metodički model interpretacije Pisma iz Zelengrada primjenom procesne drame

U predloženom metodičkom modelu za drugi razred procesnom dramom interpretirano je lektirno djelo Nevenke Videk *Pismo iz Zelengrada*. Cilj ovog sata lektire jest upoznavanje priče s poukom, prepoznavanje osobina likova i izdvajanje pouke te razumijevanje odnosa između ljudi i prirode. Ciljevi metodičkog modela ostvaruju se primjenom procesne drame.

Domena	Književnost i stvaralaštvo
Nastavna jedinica	Nevenka Videk, <i>Pismo iz Zelengrada</i> – interpretacija lektirnog djela
Odgojno-obrazovni ishodi	<p>OŠ HJ B.2.1.</p> <p>Učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom.</p> <p>OŠ HJ B.2.2.</p> <p>Učenik sluša/čita književni tekst i razlikuje književne tekstove prema obliku i sadržaju.</p> <p>OŠ HJ B.2.4.</p> <p>Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu, potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta.</p>
Odgojno-obrazovni ishodi aktivnosti	<p>Učenik izražava svoje stavove na poticaj učitelja.</p> <p>Učenik izdvaja osobine likova iz djela.</p> <p>Učenik izdvaja pouku djela.</p> <p>Učenik povezuje pouku djela sa svojim iskustvom.</p> <p>Učenik glumi u dramatizacijama.</p> <p>Učenik razvija svoj odnos prema prirodi.</p>
Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema:	<p>osr A.1.1. Razvija sliku o sebi.</p> <p>osr A.1.3. Razvija svoje potencijale.</p>

	<p>goo C.1.2. Promiče solidarnost u razredu.</p> <p>uku A.1.3. Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.</p> <p>uku A.1.4. Učenik oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje.</p> <p>odr A.1.3. Uočava povezanost između prirode i zdravoga života.</p> <p>odr B.1.1. Prepoznaje važnost dobronamjernoga djelovanja prema ljudima i prirodi.</p> <p>odr C.1.1. Identificira primjere dobrog odnosa prema prirodi.</p>
<p>Korelacija:</p> <p><i>Unutarpredmetna</i></p> <p>Hrvatski jezik i komunikacija</p> <p> </p> <p><i>Međupredmetna</i></p> <p>Priroda i društvo</p>	<p>OŠ HJ A.2.1.</p> <p>Učenik razgovara i govori u skladu s temom iz svakodnevnoga života i poštuje pravila uljudnoga ophođenja.</p> <p>OŠ HJ A.2.2.</p> <p>Učenik sluša jednostavne tekstove, točno izgovara glasove, riječi i rečenice na temelju slušanoga teksta.</p> <p>OŠ HJ A.2.4.</p> <p>Učenik piše školskim rukopisnim pismom slova, riječi i kratke rečenice u skladu s jezičnim razvojem.</p> <p>PID OŠ B.2.1.</p> <p>Učenik objašnjava važnost odgovornoga odnosa čovjeka prema sebi i prirodi.</p>

Tijek nastavnog sata		
Aktivnost učitelja i učenika	Dramska aktivnost	Nastavne metode i oblici rada
<p>1. aktivnost</p> <p>Učitelj učenicima govori da je primio pismo i da je to pismo važno za njih. Pismo su poslale životinje iz Zelengrada. Učitelj interpretativno čita pismo:</p> <p>ZELENGRADSKO VIJEĆE PIŠE NE BACAJTE SMEĆE VIŠE. U ŠUMI MU MJESTO NIJE, U NJEMU SE BOLEST KRIJE. ODNIJETI GA VALJA SMJESTA NA POSEBNA ZA TO MJESTA. ČISTA VODA ZDRAVLJE DAJE BEZ NJE SVAKI ŽIVOT STAJE. ZATO ČISTA STIĆI MORA DO NJEDARA MODRA MORA DA U MORU ŽIVOT CVJETA, ONO HRANI LJUDE SVIJETA. BISTE VODE ZELENŠUME ŽIVOTA SU JEDRA PUNE. RAZMISLITE SVI O TOM I VAŠ I NAŠ TO JE DOM!</p>	<p>učitelj u ulozi glasnika</p>	<p>metoda demonstracije</p> <p>metoda slušanja</p> <p>individualni rad</p> <p>rad u skupini</p>
<p>2. aktivnost</p> <p>Učenici su podijeljeni u parove. Učenici kipove modeliraju u paru. Jedan je učenik kipar, a drugi kip. Zamijenit će uloge. Prvi zadatak jest prikazati kako ljudi zagađuju prirodu, a drugi zadatak prikazati</p>	<p>kipovi</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>metoda demonstracije</p>

<p>kako ljudi mogu pomoći prirodi. Nakon svakog zadatka učenici promatraju kipove svih kipara i najprije iznose mišljenje o značenju kipa, to jest što taj kip predstavlja. Ako učenici ne pogode što kip predstavlja, onda učitelj stavlja ruku na rame kipu koji zatim „oživi i predstavi se“.</p>		<p>rad u paru</p>
<p>3. aktivnost</p> <p>Svi učenici u isto vrijeme preuzimaju ulogu ekologa. Podijeljeni su u četiri skupine, ovisno o tome kojim se područjem bave:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. skupina – ekolozi za šumu 2. skupina – ekolozi za grad 3. skupina – ekolozi za vode 4. skupina – ekolozi za životinje. <p>Učenici su ekolozi kojima je stiglo pismo s početka sata. Učitelj u ulozi glasnika obavještava učenike da su životinje odlučile doći u grad i zagaditi okoliš oko njihove škole, glasnik ističe da ima nekoliko pitanja koja će im postaviti u ime životinja. Učitelj na taj način potiče razgovor i raspravu na sastanku, minimalno intervenirajući. Učenici na sastanku raspravljaju o mogućim rješenjima za spas šume, ali i</p>	<p>sastanak</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>metoda pisanja</p> <p>rad u skupinama</p>

<p>grada, o načinima na koje će zaštititi životinje...</p> <p>Svaka skupina treba napisati tri rečenice poruke o očuvanju dijela za koji su zaduženi (šuma, grad, vode, životinje). Svaka skupina predstaviti će rješenja za zaštitu područja ili životinja i iznijeti tri poruke koje su napisali.</p> <p>Učitelj u ulozi glasnika sudjeluje na sastanku kako bi životinjama mogao prenijeti poruke koje će im poslati ekolozi.</p>		
<p>4. aktivnost</p> <p>Nakon sastanka i odgovora ekologa za spas šume, vode, grada i životinja, predstavnici životinja odlučili su doći njima u posjet.</p> <p>Jedan učenik preuzima ulogu mede koji je predstavnik svih šumskih životinja, drugi učenik preuzima ulogu predstavnika riba, a treći učenik preuzima ulogu predstavnika ptica. Tako učenici (ekolozi) saznaju na koji su način zagađena različita staništa u šumi.</p> <p>Ekolozi im mogu postavljati pitanja o načinu života u šumi, o tome kakve su ostale životinje, što oni predlažu za spas šume, na koji su način ljudi naštetili šumi...</p> <p>S njima se također nalazi voditelj u ulozi glasnika.</p>	<p>vrući stolac</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>individualni rad</p> <p>rad u skupinama</p>

<p>5. aktivnost</p> <p>Učenici u ulogama ekologa podijeljeni su u četiri skupine. Dvije skupine poslone su napraviti reportažu u grad, ispitivat će ljude što misle o zagađenju šume i odluci životinja da dođu u grad. Ostale dvije skupine poslone su napraviti reportažu u šumi, sa životinjama će razgovarati o mogućem primirju, načinu njihova života u šumi. Učitelj nakon pripremljenih reportaža usmjerava komunikaciju sljedećim poticajnim pitanjima: <i>Mislite li da su životinje u ovoj situaciji slične ljudima? Kakve osobine imaju životinje?</i></p>	<p>reportaža</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>rad u skupinama</p>
<p>6. aktivnost</p> <p>Učenici su i dalje podijeljeni u četiri skupine. Dvije skupine koje su radile reportažu o šumi improvizacijom će pokazati kako bi izgledao život u šumi kada je ljudi više ne bi zagađivali. Dvije skupine koje su imale reportažu o gradu improvizacijom će pokazati kako bi izgledao život u gradu da su tamo došle životinje.</p>	<p>na ovaj ili na onaj način</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>rad u skupinama</p>
<p>7. aktivnost</p> <p>Učenici zajedno uređuju plakat na kojemu pišu pouku djela <i>Pismo iz</i></p>	<p>pisanje</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda pisanja</p>

<p><i>Zelengrada. Učitelj učenike potiče na razgovor sljedećim pitanjima:</i></p> <p><i>Kakve osobine imaju ljudi koji zagađuju prirodu?</i></p> <p><i>Kakve osobine imaju ljudi koji ne zagađuju prirodu?</i></p> <p><i>Koliko nam je priroda važna?</i></p> <p><i>Kakav je okoliš u kojem živite?</i></p>		<p>rad u skupini</p>
<p>8. aktivnost</p> <p>Učitelj zajedno s učenicima komentira sat. Razgovaraju o odnosu ljudi i prirode.</p> <p>Razgovaraju o vrsti djela i pouci koju je priča poslala.</p>	<p>izlazak iz uloga</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>frontalni rad</p>
<p>9. aktivnost</p> <p>Zamrznuta slika dramska je tehnika kojom učenici mogu vrednovati skupni rad. U skupini u kojoj su radili zadatak naprave zamrznutu sliku savršenoga, zatim neuspješnoga i, na kraju, vlastitoga skupnog rada.</p>	<p>vrednovanje – zamrznuta slika</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>rad u skupini</p> <p>individualni rad</p>

5.3. Metodčki model interpretacije *Miševi i mačke naglavačke* primjenom procesne drame

U predloženom metodičkom modelu za treći razred procesnom dramom interpretirano je lektirno djelo Luke Paljetka, zbirka pjesama *Miševi i mačke naglavačke*. Cilj ovog sata lektire jest upoznavanje s poezijom i upoznavanje šaljivih elemenata pjesme. Ciljevi metodičkog modela ostvaruju se primjenom procesne drame.

Domena	Književnost i stvaralaštvo
--------	----------------------------

Nastavna jedinica	Luko Paljetak, <i>Miševi i mačke naglavačke</i> – interpretacija lektirnog djela
Odgojno-obrazovni ishodi	<p>OŠ HJ B.3.1. Učenik povezuje sadržaj i temu književnoga teksta s vlastitim iskustvom.</p> <p>OŠ HJ B.3.2. Učenik čita književni tekst i uočava pojedinosti književnoga jezika.</p> <p>OŠ HJ B.3.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu, potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta.</p>
Odgojno-obrazovni ishodi aktivnosti	<p>Učenik odgovara na pitanja o pjesmi <i>Kralj Pumpulin vodi rat</i>.</p> <p>Učenik razlikuje pjesmu od romana, bajke i basne.</p> <p>Učenik izražava svoje stavove na poticaj učitelja.</p> <p>Učenik glumi u dramatizacijama.</p>
Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema:	<p>osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.</p> <p>osr A.2.3. Razvija osobne potencijale.</p> <p>osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije.</p> <p>uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema.</p>

	<p>uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.</p> <p>goo A.2.1. Ponaša se u skladu s ljudskim pravima u svakodnevnom životu.</p>	
<p>Korelacija:</p> <p><i>Unutarpredmetna</i></p> <p>Hrvatski jezik i komunikacija</p> <p> </p> <p><i>Međupredmetna</i></p> <p>Glazbena kultura</p>	<p>OŠ HJ A.3.1.</p> <p>Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture.</p> <p>OŠ HJ A.3.3.</p> <p>Učenik čita tekst i pronalazi važne podatke u tekstu.</p> <p>OŠ GK B.3.4. Učenik stvara/improvizira melodijske i ritamske cjeline te svira uz pjesme/brojalice koje izvodi.</p>	
Tijek nastavnog sata		
Aktivnost učitelja i učenika	Dramska aktivnost	Nastavne metode i oblici rada
<p>1. aktivnost</p> <p>Učitelj dočekuje učenike u razredu, odjeven je kao ljudi na dvoru, a na prezentaciji u PowerPointu nalazi se fotografija dvora. Učitelj je za sat pripremio nekoliko predmeta iz pjesme koji su ukradeni kralju Pumpulinu. Kako bi učenike uveo u dramski</p>	učitelj u ulozi	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p> </p> <p>frontalni rad</p>

<p>svijet, s njima razgovara o fotografiji dvora.</p> <p>Učitelj učenicima govori sljedeće: <i>Nalazimo se na dvoru. Ja, desna ruka našeg kralja i vi radnici njegovi, uvijek smo mu na usluzi! Na našem dvoru dogodila se strašna krađa... Kralj ne želi izaći iz sobe tri dana, a za kradljivcem je ostalo samo nešto napisano na papiru. Moramo pomoći kralju i pronaći kradljivca, a kradljivac je možda i među nama!</i></p> <p>Učitelj dijeli pjesmu učenicima.</p>		
<p>2. aktivnost</p> <p>Učitelj u ulozi kraljeva pomoćnika govori učenicima kako želi biti siguran da oni nisu kradljivci. Učenici su u ulozi dvorskih radnika i prikazuju pantomimom što su radili u vrijeme krađe.</p>	<p>pantomima</p>	<p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>individualni rad</p>
<p>3. aktivnost</p> <p>Učitelj u ulozi na sastanku s učenicima raspravlja o pjesmi i koracima koje će sljedeće poduzeti, no kraljev pomoćnik nije baš spretan u razumijevanju pjesme pa mu radnici moraju pomoći. Učitelj postavlja pitanja: <i>Što je ovo kradljivac napisao?</i> <i>(pjesmu)</i></p>	<p>sastanak</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>rad u skupini</p>

<p><i>Kako vi radnici znate da je to pjesma? Koliko strofa i stihova onda ima ova pjesma? Što još nalazite u pjesmi?</i></p>		
<p>4. aktivnost</p> <p>Učenici su podijeljeni u parove. Svaki par dobiva jednu strofu iz pjesme, koju učenici trebaju prikazati tehnikom živih slika.</p>	<p>žive slike</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>rad u paru</p>
<p>5. aktivnost</p> <p>Svaki par nakon živih slika dobiva kutijicu s nekim predmetom iz pjesme (postoje i predmeti koji nisu spomenuti u pjesmi). Učitelj govori učenicima da su neki od njih dobili predmete koji su ukradeni kralju, a neki su dobili predmete koji nisu ukradeni. Učenici će pripremljenom improvizacijom prikazati kako su se predmeti našli kod njih (jesu li ga pronašli negdje ili možda ukrali, a možda predmet uopće ne pripada kralju).</p>	<p>izlazak iz uloga</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>frontalni rad</p>
<p>6. aktivnost</p> <p>Učenici će na ovaj način sami izgraditi dramski svijet odnosno rasplet događaja jer je njima prepušteno odlučiti tko je ili tko su kradljivci predmeta. Učenici u parovima izvode pripremljenu improvizaciju.</p>	<p>pripremljena improvizacija</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>rad u paru</p>

<p>7. aktivnost</p> <p>Učenici zajedno proizvode zvukove na temu kraljeve sreće kada su mu predmeti vraćeni.</p> <p>Nakon zvučnih slika učitelj potiče učenike na razgovor o krađi.</p>	<p>zvučne slike</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>rad u skupini</p>
<p>8. aktivnost</p> <p>Učenik sjeda na stolac okrenut prema ostalim učenicima i govori o zadanoj temi jednu minutu. Zadana tema je učinak skupine na satu.</p>	<p>vrednovanje – minutu molim!</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>individualni rad</p>

5.4. Metodički model interpretacije *Pipi Duge Čarape* primjenom procesne drame

U predloženom metodičkom modelu za četvrti razred procesnom dramom interpretirano je lektirno djelo Astrid Lindgren *Pipi Duga Čarapa*. Cilj ovog sata lektire jest upoznavanje sadržaja djela, analiza likova i prihvaćanje različitosti. Ciljevi metodičkog modela ostvaruju se primjenom procesne drame.

<p>Domena</p>	<p>Književnost i stvaralaštvo</p>
<p>Nastavna jedinica</p>	<p>Astrid Lindgren, <i>Pipi Duga Čarapa</i> – interpretacija lektirnog djela</p>
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>OŠ HJ B.4.1.</p> <p>Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom.</p> <p>OŠ HJ B.4.4.</p>

	Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima.
Odgojno-obrazovni ishodi aktivnosti	Učenik odgovara na pitanja o djelu <i>Pipi Duga Čarapa</i> . Učenik izražava svoje stavove na učiteljev poticaj. Učenik izdvaja likove iz djela. Učenik izdvaja osobine glavnog lika iz djela. Učenik povezuje djelo s vlastitim iskustvom. Učenik prihvaća različitosti.
Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema:	osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem. osr A.2.3. Razvija osobne potencijale. osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije. uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema. uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć. goo A.2.1. Ponaša se u skladu s ljudskim pravima u svakodnevnom životu.
Korelacija:	OŠ HJ A.4.1.

<p><i>Unutarpredmetna</i></p> <p>Hrvatski jezik i komunikacija</p>		<p>Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.</p> <p>OŠ HJ A.4.2.</p> <p>Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.</p> <p>OŠ HJ A.4.5.</p> <p>Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima, poštujući gramatička i pravopisna pravila.</p>
<p><i>Međupredmetna</i></p> <p>/</p>		/
<p>Tijek nastavnog sata</p>		
<p>Aktivnost učitelja i učenika</p>	<p>Dramska aktivnost</p>	<p>Nastavne metode i oblici rada</p>
<p>1. aktivnost</p> <p>Učitelj dočekuje učenike u učionici i predstavlja im se kao psiholog koji treba njihovu pomoć. Učitelj u ulozi psihologa objašnjava učenicima da su se pojavili novi termini koji opisuju djecu: normalan i neobičan. Udruga psihologa moli pomoć učenika kako bi postavili definiciju termina normalan i neobičan.</p>	<p>voditelj u ulozi</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>frontalni rad</p>

<p>2. aktivnost</p> <p>Učenici su podijeljeni u skupine. Svaka skupina ima poseban zadatak. Skupine će kronološki, pripremljenom improvizacijom, prikazati radnju romana i razvoj likova. Kako bi ostali u dramskom svijetu, učitelj učenicima postavlja dodatna pitanja tijekom pripremljene improvizacije:</p> <p><i>Kakva je Pipi?</i></p> <p><i>Kakvi su njeni prijatelji?</i></p> <p><i>Ima li Pipi čvrsto prijateljstvo s Tommyjem i Anikom?</i></p> <p><i>Kako je Pipi postupala u određenim situacijama i zašto je tako postupila?</i></p> <p><i>Što vama znače osobine „normalan“ i „neobičan“?</i></p> <p>1. skupina – prvi susret Tommyja i Anike s djevojčicom koja se doselila u njihovu ulicu (Pipi)</p> <p>2. skupina – policajci dolaze u Pipinovac</p> <p>3. skupina – Pipi u školi</p> <p>4. skupina – boravak na otoku Gula-Gula</p> <p>5. skupina – dan kada su se prijatelji vratili s otoka Gula-Gula</p>	<p>pripremljena improvizacija</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p> <p>rad u skupinama</p>
<p>2. aktivnost</p>	<p>multiplikacija likova</p>	<p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p>

<p>Učenici su podijeljeni u skupine po troje. Učenici ulaze u likove Anike, Tommyja i Pipi.</p> <p>Improvizacijom trebaju prikazati razgovor Pipi s prijateljima. Tema razgovora je da Pipi želi savjete kako postati normalna kao i oni jer više ne želi biti neobična ljudima.</p> <p>Na ovaj način saznajemo kakav pogled učenici imaju na Pipinu neobičnost, kakve bi joj savjete oni dali, njihov odnos prema drugačijima, prihvaćaju li različitosti i kako prikazuju likove Pipinih prijatelja.</p>		<p>metoda slušanja</p> <p>rad u skupinama</p>
<p>3. aktivnost</p> <p>Učenici su podijeljeni u dvije skupine. Jedna skupina učenika govori misli koje oni imaju u glavi s obzirom na Pipinu neobičnost, a ostali sudionici govore naglas misli koje se nalaze u Pipinoj glavi. Učenike na ovaj način stavljamo u ulogu Pipi, neobične djevojčice. Osim toga, učenici izražavaju svoje misli o osobinama likova. U razredu će tada nastati vrsta debate koju vodi učitelj.</p>	<p>misli u glavi</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>rad u skupinama</p> <p>individualni rad</p>
<p>4. aktivnost</p>	<p>suprotstavljene misli</p>	<p>metoda govorenja</p> <p>metoda slušanja</p>

<p>Učenik u ulozi Pipi sjedi na stolcu. S njegove lijeve strane stoji učenik u ulozi anđela, a s druge strane učenik u ulozi vražića. Učiteljica govori učenicima da se Pipi našla u situacijama u kojima nije znala kako postupiti. Situacije koje učitelj stavlja pred učeniku su sljedeće: prepisivanje u školi, slušanje roditelja, pisanje zadaće i bacanje papirića u prirodu. Učenicima su takve situacije bliske i mogu ih povezati sa svojim iskustvom. Kada je spreman, učenik u ulozi Pipi ustaje i glasno izgovara svoju odluku.</p>		<p>individualni rad</p>
<p>5. aktivnost</p> <p>Dvoje učenika legnu na papir, a ostali učenici crtaju njihove siluete markerom. Njihove siluete postaju siluete djevojčice i dječaka, u ovom slučaju siluete Tommyja i Anike. Učenici razmjenjuju dojmove o likovima i njihove osobine upisuju unutar siluete ili izvan nje (unutarnja i vanjska karakterizacija lika).</p>	<p>figura na zidu</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda razgovora</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda crtanja</p> <p>metoda pisanja</p> <p>rad u skupinama</p>
<p>6. aktivnost</p> <p>Učenici u ulozi Anike i Tommyja sjedaju na vruću stolcu. Ostali učenici postavljaju im pitanja koja</p>	<p>vrući stolac</p>	<p>metoda slušanja</p> <p>metoda govorenja</p> <p>metoda razgovora</p>

žele – o njezinim postupcima, neobičnosti, pa i najdražoj hrani, o tome kakvima smatraju sebe, kakva je Pipi itd. Sudionici su tijekom aktivnosti izvan uloge.		individualni rad
7. aktivnost Učenici stoje u krugu. Svaki učenik izgovara jednu Pipinu osobinu i pokazuje pokret koji ga asocira na nju.	osobina i pokret	metoda govorenja metoda slušanja individualni rad
8. aktivnost Učenici u ulozi stručnjaka dolaze do definicija što je normalno, a što je neobično.	izlazak iz uloga	metoda slušanja metoda razgovora metoda govorenja frontalni rad
9. aktivnost Učenici pantomimom prikazuju svoj dojam o djelu na osnovi situacija iz djela. Učenicima je dopušteno postavljati pitanja učeniku koji je izvodio pantomimu. Učenici na taj način provode vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje.	vrednovanje - pantomima	metoda slušanja metoda govorenja metoda razgovora individualni rad

ZAKLJUČAK

Čitanje je ključna vještina za cjelovit osobni razvoj, obrazovanje, napredak cijeloga društva, obogaćenje rječnika i dublje razumijevanje svijeta. Sredstvo poticanja čitanja u osnovnoj školi je školska lektira. Školska lektira, osim obrazovnih ciljeva, ostvaruje i funkcionalne i odgojne ciljeve. Kod učenika razvija čitanje, uvodi ga u svijet književnih djela,

razvija sposobnosti estetskog doživljaja te potiče maštu i kreativnost. Učenicima treba stvoriti poticajno okruženje u kojem će, nadahnuti književnim djelom, razvijati maštu i kreativnost. Suvremena nastava zahtijeva kreativne pristupe nastavnim sadržajima. Glavni cilj kreativnog pristupa lektiri jest pobuditi kod učenika zanimanje za čitanje i doživljavanje književnoga djela. Pomno osmišljene aktivnosti u kreativnom pristupu nastavnim sadržajima potiču učenike na kreativan proces rješavanja zadataka i u njima pronalaze zadovoljstvo. Cilj dramske pedagogije, kao i kreativnog pristupa lektiri, jest iskustveno učenje i poticanje kreativnosti. Skup metoda učenja i poučavanja koje se koriste dramskim izrazom idealan je za interpretaciju lektirinih djela. Jedna je od takvih metoda i procesna drama. Procesna drama učenicima je portal u svijet književnosti jer sama lektira kod učenika pobuđuje maštu, potiče na razmišljanje, razvija književni ukus te ljubav prema čitanju i knjizi. Procesna drama kao metoda u interpretaciji lektirnog djela obogatit će nastavni proces i kod učenika razvijati izražavanje i istraživanje, potaknut će ih na razumijevanje drugih i svijeta oko sebe te obogatiti njihov svijet znanja i spoznaja.

LITERATURA

1. Balić, D., Dragović, S. (2013). Dramski odgoj – način iskustvenoga, djelatnog učenja primjer dobre prakse: kazališni studio. *Croatian Journal of Education*, 15 (1), 191–209.
2. Blažević, I. (2007). Motivacijski postupci u nastavi lektire. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 56 (1 – 2), 91–100.
3. Breber, K.; Nemeć I.; Rimac Jurinović, M.; Škuflić-Horvat, I. (2020). *Igrom do (spo)razumijevanja. Izbor oglednih primjera dramskopedagoških radionica u nastavi hrvatskog jezika*. Zagreb: Teatar Tirena.
4. Gabelica, M.; Radmanić, A.; Skrbina, A. i Varjačić, Lj. (2014). Lektira – zadnja crta obrane čitanja u digitalnome dobu. *Književnost i dijete*, 3(4), 54–73.
5. Gabelica, M.; Težak, D. (2017). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Grosman, M. (2010). *U obranu čitanja. Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Algoritam. Zagreb.
7. Gruić, I. (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet: procesna drama ili drama u nastajanju*. Zagreb: Golden marketing.
8. Gruić, I. (2017). Kako određujemo oblast dramske pedagogije i profesiju dramskog pedagoga. *Dramsko obrazovanje i samoobrazovanje – Kako do dramskih pedagoških kompetencija*. Zbornik radova sa druge nacionalne naučno-stručne konferencije s međunarodnim učešćem, 24–27.
9. Gruić, I.; Velički, V. i Vignjević, J. (2017). UČITELJI(CE) U CARSTVU DUŠE. Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, (6.), 151–170. <https://doi.org/10.21857/m16wjcpw39> (pristupljeno 22. svibnja 2024).
10. Gruić, I.; Vignjević, J.; Rimac Jurinović, M. (2018). Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnome procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. *Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra*. Zbornik radova 11. međunarodnoga balkanskog kongresa obrazovanja i znanosti „Budućnost obrazovanja i obrazovanje za budućnost“, 119–129.
11. Gruić, I. (2022). *Dramski odgoj*.

12. Gruić, I. (2022). *Dramske igre i dramske vježbe*.
13. Gruić, I. (2022). *Ostale dramske tehnike*.
14. Krušić, V. Što je dramski odgoj? Mrežne stranice Hrvatskoga centra za dramski odgoj. http://www.hcdo.hr/old/dram_odgoj.htm (pristupljeno 28. travnja 2024).
15. Lekić, K., Migliaccio-Čučak, N., Radetić-Ivetić J., Stanić, D., Turkulin-Horvat, M., Vilić Kolobarić, K. (2007). *Igram se, a učim!. Dramski postupci u razrednoj nastavi*. Zagreb; Hrvatski centar za dramski odgoj. Pili-poslovi d.o.o.
16. Lugomer, V. (2000/2001) *Dramski odgoj u nastavi*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Školske novine. http://www.hcdo.hr/?page_id=180 (pristupljeno 3. svibnja 2024).
17. Marković, M. (2018) Uloga dramskih metoda i lutkarskoga medija u pristupu i obradi osjetljivih tema nastave književnosti. *Poticanje kvalitete u dramskome stvaralaštvu: zbornik radova, 2. znanstveno-umjetnički simpozij o dramskome odgoju*, Zagreb 20. – 22. rujna 2018.
18. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019.) *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (NN 10/2019).
19. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).
20. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).
21. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).
22. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).

23. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).
24. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN10/2019). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_152.html (pristupljeno 26. svibnja 2024).
25. Rimac Jurinović, M. (2016). Procesna drama kao učinkovit pristup u postizanju odgojnih ishoda u suvremenoj osnovnoj školi. *Hrvatski*, 14 (1), 53-72. <https://hrcak.srce.hr/191853> (pristupljeno 15. svibnja 2024).
26. Rimac Jurinović, M. (2019) Dramski odgoj – nastavna metoda i/ili poseban predmet? *Kako dramsko izražavanje pridonosi kvaliteti podučavanja: zbornik radova*, 3. Znanstveno-umjetnički simpozij s međunarodnim sudjelovanjem, Zagreb 29. – 31. kolovoza 2019.
27. Stanišić, E. (2015) Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika. *Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, Vol. 13 No. 2.
28. Vukojević, Z. (2016). Mišljenje učitelja razredne nastave o primjeni dramskih postupaka u nastavi hrvatskoga jezika: kvalitativna analiza. *Napredak*, 157 (3), 361–377. <https://hrcak.srce.hr/177208> (pristupljeno 19. svibnja 2024).
29. Vukojević, Z. i Tomašević, A. (2020). Dramska metoda ogrtač stručnjaka u problemskoj nastavi primarnog obrazovanja. *Napredak*, 161 (3–4), 325–345. <https://hrcak.srce.hr/249642> (pristupljeno 19. svibnja 2024).
30. Vukojević, Z. (2016). *Dramski postupci u metodičkom oblikovanju nastave hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

IZJAVA O IZVORNOSTI RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojega rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

IZJAVA O LEKTURI DIPLOMSKOG RADA

Ja, Mijana Leko (profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, lektorica) potvrđujem da je diplomski rad Ilone Mađarević, pod naslovom Procesna drama kao metoda u interpretaciji lektirnog djela, lektoriran i usklađen s pravilima hrvatskoga standardnog jezika.

Rad je lektoriran i poslan elektroničkom poštom, a za provjeru vjerodostojnosti ove izjave i sve dodatne informacije stojim na raspolaganju (mijana.leko@hrt.hr).

U Zagrebu, 28. lipnja 2024.

